

Linjiila Yeesu hande no Matiye winniri

Haala puɗɗirka

Binnuɗo linjiila arandeha kaa ɗo laati nun Yahuduujo janɗuɗo. Diga fuddoode, himbe e miili Matiye jaboowo ceede faada nun winni linjiila kan. O laati nun bo gooto der aahiibe Yeesu sappo e ɗiɗo. Yahuduube nun o winnani. O hollitii ɗum e limtango be aayaaje Alkawal Kiinjal ɗuudde, kolli-tooje no Yeesu nun laatii kebbindo annabaakuuji ɗuudɗi. Linjiila makko e jogii haalaaji mawɗi feere feere.

Haala Laamaare Alla nun laatii ɗaɗol manɗol der ekkitinol Yeesu. Laamaare Alla nen Matiye bo noddata Laamaare kammu. Maytitaago noddugo mo «Bii Dawda», kan nun hollitinta ɗum. Yeesu laati nun laamiido mo annabiibe batani waran, kan laatii waaji Matiye. Woodube annal waddanii «laamiido Yahuduube», dokke. Yeesu fiinii no Laamaare Alla faanake, tuubuube, ko wayliti goonki mum, faami no e haajaa Alla walla ɗum, kambe nun laamaare nen laatanii.

Baa no laamiido on hollitii maaneeji Laamaare Alla e wadugo kaayeeffiji, o nyawti nyawbe, o nyaanni rafaabe, e non fu, himbe woppii mo hande no o batunoo de ɗuudɗum kanko e hoore makko. Yahuduube daartannoobe laamiido, faamay no e haani laamiido on tooroo.

No Yeesu finti, o hollii no o laataaki laamiido Yahuduuɓe tan. O wi'i: «Mi hokkaama baawɗe dow kammu e dow leydi fu».

Tokkontirki haalaaji

1. Kaakiraaɓe Yeesu e dingol mum, 1.1-2
2. Waaju e golle Yuhaana gadoowo batisi, 3.1-12
3. Waɗugo Yeesu batisi e jarbeeki mum, 3.13-4.11
4. Golle Yeesu der Galili, 4.12-18.35
5. Ummaago Yeesu diga Galili, yahi Urusaliima, 19.1-20.34
6. Asaweere Yeesu sakitiineere, 21.1-27.66
7. Fintuki e hollitaaki Yeesu Joomiraawo, 28.1-20.

Inde kaakiraaɓe Yeesu (Luka 3.23-38)

¹ Nani do inde kaakiraaɓe Yeesu Almasiihu, taaniraawo Dawda, taaniraawo Iburahiima:

² Iburahiima rimi Isiyaaku, Isiyaaku rimi Yaakuubu, Yaakuubu rimi Yahuuda e miiraaɓe mum. ³ Yahuuda rimi Fares e Jara, kamɓe woni ɓe o rindi e Tamar, Fares rimi Hisuruuna, Hisuruuna rimi Aram. ⁴ Aram rimi Aminadab, Aminadab rimi Nasuuna, Nasuuna rimi Salmuuna. ⁵ Salmuuna rimi Bo'es, mo o rindi e Rahab, Bo'es rimi Obed, mo o rindi e Ruutu, Obed rimi Yesa. ⁶ Yesa rimi Dawda, laamiido.

Dawda rimi Suleymaanu, inniiko woni debbo mo Uriya acci. ⁷ Suleymaanu rimi Robo'am, Robo'am rimi Abiya, Abiya rimi Asa. ⁸ Asa rimi Yusafat, Yusafat rimi Yoram, Yoram rimi Ujiya. ⁹ Ujiya rimi Yotam, Yotam rimi Akas, Akas rimi Hejekiya. ¹⁰ Hejekiya rimi Manaasa, Manaasa

rimi Amon, Amon rimi Yusiya. ¹¹ Yusiya rimi Yekuniya e miiraaḅe mum. Wakkati mum nun Yahuduube egginaa, yaaraa leydi Babiila.

¹² Baawo no 6e jaara Babiila, Yekuniya rimi Salaatiyel, Salaatiyel rimi Jorobabel. ¹³ Jorobabel rimi Abihuda, Abihuda rimi Eliyakim, Eliyakim rimi Ajora. ¹⁴ Ajora rimi Sadok, Sadok rimi Akim, Akim rimi Eliyuda. ¹⁵ Eliyuda rimi Eliyaajaru, Eliyaajaru rimi Mattan, Mattan rimi Yaakuubu. ¹⁶ Yaakuubu rimi Yusufu, gorko Mariyama, inna Yeesu, bi'eteedo Almasiihu.

¹⁷ Jaamanuuji sappo e naay nun wadi diga Ibrahiima faa yottii Dawda. Diga Dawda faa yottii wakkati Yahuduube egginaa, yaaraa Babiila, wadii jaamanuuji sappo e naay. Diga Yahuduube egginaa yaara Babiila, faa yottii Almasiihu, wadii jaamanuuji sappo e naay.

Dingol Yeesu Almasiihu (Luka 2.1-7)

¹⁸ Nani do no Yeesu Almasiihu rimiraa. Mariyama inniiko, e laatii mo Yusufu daḅḅi. Amma ko 6e kawta, Mariyama heḅii reedu e baawde Ruuhu Ceniido. ¹⁹ Yusufu daḅḅudo Mariyama e laatii neddo poonnitiido. O yiday sentingo mo, den o resi salaago mo e cuudiidum. ²⁰ Wakkati o woni oo miiḅoo ka, malaykaajo Joomiraawo wari e makko, der koydool. Malaykaajo on wi'i mo: «Yusufu, taaniraawo Dawda, taa hulu ettugo Mariyama, debbo maa. Gam binḅel nel o saawi, e Ruuhu Ceniido yiwi. ²¹ O riman biḅdo gorko, kokkaa mo inne Yeesu, gam o hisinan himḅe makko diga hakkeeki maḅḅe.»

²² Dum fu, d̄um wad̄ii gam hebbingo haala ka Joomiraawo batuno diga e hunnuko annabiijo, o wi'i:

²³ «Gatol ɲol annaa gorko saawan, rima biɗɗo gorko,

o wi'ete Emmanuwel.»

Maana inne nen woni: «Alla e wondi e meeden.»

²⁴ No Yusufu fini, wad̄i ko malaykaajo Joomiraawo bati d̄um, o ɓaɲi Mariyama. ²⁵ Amma o hawtay e makko, faa nyaanne o rimi biɗɗo gorko. Yusufu hokki mo inne Yeesu.

2

Wooduɓe annal warii daarugo Yeesu

¹ Yeesu rimaama Baytilaama der leydi Yahudiya, wakkati laamiido Eroodu, go wooduɓe annal yiwoy diga lettugal, wari Urusaliima. ² No ɓe jottii, ɓe yami: «Toy laamiido Yahuduɓe dimaado jooni on woni? Men ji'ii hoodere makko diga lettugal, men garii sujidango mo.»

³ No laamiido Eroodu nani habaru on, hakkillo mum jibii, kanko e himɓe Urusaliima fu. ⁴ O noddini hooreɓe limaamiiɓe, e moodiɓɓe tawreeta fu, o yami ɓe, toy nun Almasiihu rimetee? ⁵ ɓe toontii mo, ɓe bi'i: «Baytilaama nun, der leydi Yahudiya, gam nani ko annabiijo winnunoo:

⁶ «An, Baytilaama der leydi Yahudiya, a faanday caka ci'e Yahudiya mawde.

Gam ardotoodo yiwan diga e maa,

kanko nun durata himɓe am Isira'iilaabe.»»

⁷ Den, Eroodu noddini wooduɓe annal ɓen e cuudiidum, yami ɓe ɓe laabinana d̄um wakkati de hoodere nen hollitii. ⁸ Baawo mum, o lildi ɓe

Baytilaama, o wi'i 6e: «Jahee, pumpitee habaru sukayel nel faa laa6a. To on ji'ii nel, maatinee am, gam mi yaha, min bo, mi sujidana nel.»

⁹ No 6e nani ka laamiido bati 6e, 6e jawti. Den, 6e kollirii hoodere ne 6e ji'unoo lettugal e ardii 6e. No ne yottii nokkuure to sukayel nel woni, ne darii. ¹⁰ No 6e ji'i hoodere nen, 6erde ma66e welii puy. ¹¹ Be naati der wuro, 6e ji'i sukayel e inna mum, Mariyama. Be jiccii, 6e cujidani nel. Be pittii gineeji ma66e, 6e kokkori nel kanneeje, e wardi buudeteedum, e dace luuttooje, bi'eteede miir. ¹² Baawo majjum, Alla holli 6e der koydool to 6e bittu to Eroodu. Den 6e kootiri leydi ma66e e laawol gonjol.

Yusufu doggii suudooy Misira

¹³ No 6e jawti, malaykaajo Joomiraawo hollitani Yusufu der koydool, wi'i mo: «Umma, ettu sukayel nel e inna mum. Doggidin nel, jahaa Misira, joodo6aa ton faa de bi'umaa mi gartaa. Gam Eroodu waran daartugo sukayel nel, gam halka nel.»

¹⁴ Yusufu ummii jemma, yaari sukayel nel e inna mum faa Misira. ¹⁵ O joodii ton faa de Eroodu maayi. Nun nun ka Joomiraawo batuno e hunnuko annabiijo hebbiri, de o wi'i: «Mi noddii biyam wurtoo diga Misira.»

Eroodu halkii sukaa6e Baytilaama

¹⁶ No Eroodu faami woodu6e annal 6en jam-mike dum, mone makko ummii puy. O lili 6e bara sukahon goron tawaakon Baytilaama e der jeyde makko fu, diga sukahon keccon, faa kon duubi didi. O wadii dum, o foonni deydey wakkati

ki wooduḅe annal batuno mo dow hollitaago hoodere nen. ¹⁷ Dum hebbinii haala ka annabi Yeremiya batunoo, wi'i:

¹⁸ «Cimaali nanaama der siire Rama, e bojji, e goytaali duuddi.

Rahiilu nun wullata, gam sukahon mum.

O nootaaki eyteego, gam kon maayidii.»

Yusufu wittii Nasaratu

¹⁹ Baawo maayde Eroodu, malaykaajo Joomiraawo hollitanii Yusufu der koydool, der leydi Misira. ²⁰ O wi'i mo: «Umma, ettu sukayel nel e inna mum, bitton leydi Isira'iila, gam yidunooḅe warugo suka on maayii.»

²¹ Den Yusufu ummii, etti sukayel nel e inna mum, 6e bitti leydi Isira'iila. ²² Amma Yusufu nanii Arikilawus jabii laamaare baaba mum Eroodu, laamii dow Yahudiya. O huli yahugo ton. Ko Alla baddi mo der koydool, den o yahi far leydi Galili. ²³ O yahi o joodii siire wi'eteene Nasaratu. Dum laatike, gam hebbingo ka annabiibe batunoo, wi'i: «O noddete Nasaratuujo.»

3

Waaji Yuhaana gadoowo batisi

(Marku 1.1-8; Luka 3.1-18; Yuhaana 1.19-28)

¹ Wakkati majjum, Yuhaana gadoowo batisi sup-pitii. Oo waajoo der ladde haro Yahudiya, oo wi'a:

² «Tuubee, gam Laamaare Alla faanake.»

³ Kanko nun annabi Esaaya batani, wi'i: «Daane neddo e bata dow dow, der haro, e wi'a: Moyyinee laawol Joomiraawo,

poonnitee laabi makko!»

⁴ Yuhaana e ɓorninoo gineeji cannyiraadi leeɓi jeelooba, oo haɓɓii ɓelɓelol gurol dow funɗudu makko. Nyaamdu makko laatii baɓatti e juuri ladde. ⁵ Himɓe Urusaliima, e leydi Yahudiya, e tawaabe takkol maayo Urdun fu, wari to makko. ⁶ Be tuubi hakkeji maɓɓe, go Yuhaana wadi ɓe batisi der maayo Urdun.

⁷ No o yi'i Farisaaɓe e Sadukiibe duuɓɓe e wara wadeego batisi, o wi'i ɓe:

«Biɓɓe bolle pure! Moy tintini on doggon mone Alla waroore? ⁸ Gaɗee golle kollitooje on tuubii. ⁹ To on miilee e ɓerde moodon bi'on: "Iburahiima nun woni maama amen!" Gam mii wi'a on, Alla e waawi waylitingo kaaye, de laatoo ɓiɓɓe Iburahiima! ¹⁰ Jooni, jammere ɓantaama gam feyya ledde faa e dadi mum. Den, leggal ɗal rimataa ɓiɓɓe boodde fu wudditinte, faddee der yiite. ¹¹ Min, e diyam nun gadiranmi on batisi, gam hollitingo on tuubi. Amma garoowo ɓaawo am, e ɓurimmi baawde. Mi fotay du baa jimminaago, ɓorta pade makko. Kanko, o wadan on batisi e Ruuhu Ceniido, e yiite. ¹² Oo jogii besirdum e junɗo makko, o laabinan fiyirde makko. O loowa gawri der rummuure makko, o wula nyaane der yiite ɗe nyifataa.»

*Yeesu wadaama batisi
(Marku 1.9-11; Luka 3.21-22)*

¹³ Wakkati majjum, Yeesu yiwi Galili, wari maayo Urdun to Yuhaana, gam Yuhaana wada mo batisi. ¹⁴ Amma Yuhaana nootaaki, wi'i: «Min nun haajaa gadanaa batisi, ko an nun wari to am mi wadane?»

¹⁵ Yeesu toontii mo, wi'i: «Noota dum laatoo non non jooni, gam hande non kebbinirten ko foonnitii fu.»

Den Yuhaana nootii. ¹⁶ Don maa don, no Yeesu wadaa batisi, wurtii e diyam, kammu ma66itii. O yi'i Ruuhu Alla e jippoo dow makko, hande tantabaraaru. ¹⁷ Don daane gom nanaa dow kammu, e wi'a: «Oo do nun laatii Biddo am jidaado, mo ceyoriimi.»

4

Seydan jarbake Yeesu (Marku 1.12-13; Luka 4.1-13)

¹ Baawo majjum, Ruuhu Ceniido yaari Yeesu der haro gam Ibiliisa jarboo mo. ² O suumii nyaloomaaje lasoy didi e jemmaaje lasoy didi. Den, rafo wadi mo. ³ Don Jarbotoodo on battii mo, wi'i: «To a laati nun Biddo Alla, batu kaaye dee do waylitoo peen.»

⁴ Yeesu toontii mo, wi'i: «E winnaa: “Neddo wuurirtaa e peen tan, amma e haala burtiika diga hunnuko Alla fu.”»

⁵ Ibiliisa yaari mo wanjarde seniine, bili mo dow suudu Alla to buri towugo. ⁶ Den o wi'i mo: «To a laati nun Biddo Alla, fittu kodaa ley, gam e winnaa der dewtere, Alla batan malaykaa6e mum 6e ta66ee e juude ma66e gam to koyde maa fergoo kaaye.»

⁷ Yeesu toontii mo, wi'i: «Dewtere wi'i kade: “Taa jarba Alla Joomiraawo maa”.»

⁸ Ibiliisa yaari mo kade dow waanne towune puy. O holli mo laamaareji duuniyaaru fu e

tedduŋal majji. ⁹ Den o wi'i mo: «Mi hokkete huune dŋum fu, to a jiccake cujidandaa am.»

¹⁰ Yeesu toontii mo, wi'i: «Dillu diga don, an Ibiliisa, gam e wannii der dewtere:

“Sujidan Alla Joomiraawo maafa, kanko tan teddintaa!”» ¹¹ Den Ibiliisa acci mo, go malaykaaɓe battii e jagganoo mo.

*Yeesu waajake der leydi Galili
(Marku 1.14-15; Luka 4.14-15)*

¹² No Yeesu nani Yuhaana gadoowo batisi nanjaama, wattaa der kasu, o witti leydi Galili.

¹³ O eggi Nasaratu, o joodoy Kafarnahum, takkol fonŋo maayo Galili, hakkune jeyde leydi Jabulon e Neftali. ¹⁴ Hande non haala ka annabi Esaaya batunoo hebbiri, o wi'i:

¹⁵ “Leydi Jabulon e leydi Neftali, joodiini takkol maayo, fonŋo Urdun, Galili, an laatiini joodorde himbe ɓe lenyi janani.

¹⁶ Himbe tawaaɓe der niwre, yi'ii jayŋol manŋol.

Joodiibe e leydi maayde, niɓɓuni, jayŋol yayananii dŋum.”

¹⁷ Diga wakkati majjum, Yeesu fuddi waajaago e wi'a: «Tuubee, gam Laamaare Alla battike.»

*Aahiibe Yeesu arandeeɓe
(Marku 1.16-20; Luka 5.1-11)*

¹⁸ No Yeesu woosotoo takkol fonŋo maayo Galili, o yi'i suubotooɓe liyyi diɗo, Simon, noddeteedo Piyer, e minyum Andere, e fadda taaruuji mum der maayo. ¹⁹ Yeesu wi'i ɓe: «Tokkee am, mi wadan on suubotooɓe himbe.»

²⁰ Don maa don 6e acci taaruuji ma66e, 6e tokki mo. ²¹ O yahi yeeso, o yi'i rindaabe dido der laana, Yaakuuba e minyum Yuhaana, 6i66e Jebede. Kam6e e baaba ma66e, 6ee moyyina taaruuji ma66e. O noddi 6e. ²² Don maa don, 6e acci laana njan e baaba ma66e, 6e tokki mo.

*Yeesu e waajoo, e nyawta himbe
(Luka 6.17-19)*

²³ Yeesu woositii leydi Galili fu. Oo janjina der cuudi baajordi, oo waajoo linjiila dow Laamaare Alla, oo nyawta himbe 6e nyawuuji feere feere, e toorotoobe. ²⁴ Habaru makko sankitii der leydi Siriya fu. Bee gaddana mo nyaw6e nyawuuji feere feere, hande 6e ginnaaji toorata, e yanoobe padde, e moofidinbe, o nyawti 6e. ²⁵ Jama'aare duunne e tokki mo. Be yiway maa diga leydi Galili, e baadeere Genniije Sappo, e Urusaliima, e Yahudiya, e fonjo maayo Urdun.

5

Waaji dow waanne

¹ No Yeesu yi'i jama'aare duunne, o eenci dow waanne, o joodii. Aahii6e makko hawritii ley makko. ² O fuddi waajaago 6e, o wi'i:

*Haala barke
(Luka 6.20-23)*

³ «Barke laatanii 6e yonki mum humpaa Alla, gam kam6e nun jey Laamaare Alla!

⁴ Barke laatanii wulloobe, berde ma66e fewtinte!

⁵ Barke laatanii diggu6e, gam 6e donan leydi!

⁶ Barke laatanii rafaabe, e dondaabe fonnitaare, gam 6e kaaran!

⁷ Barke laatani endotooḃe, gam 6e endete!

⁸ Barke laatani 6e 6erde mum laaḃi,
gam 6e ji'an Alla!

⁹ Barke laatani daartooḃe jam,
gam 6e noddete 6iḃḃe Alla!

¹⁰ Barke laatani tooraḃe gam sabbu fonnitaare,
gam kamḃe nun Laamaare Alla laatani!

¹¹ Barke laatani on, to himḃe yennii on, toorii on, takki on gaccee baadey fu, sabbu am. ¹² Ceyee, belbeltee, gam riiba mawka e hedii on dow kammu. Hande non annabiiḃe ardiḃe on tooriraa.»

Lamdam e jayḅol

(Marku 9.50; Luka 14.34-35)

¹³ «Onon laatii lamdam duuniyaaru. Amma to lamdam walaa dakam, e ume dam welinirtee? Dam nafataa goddam, sey dam woppee, himḃe yaaba dam.

¹⁴ Onon laatii jayḅol duuniyaaru. Genni ma-haani dow waanne suudataako. ¹⁵ Fitilla bo huḃḃataake gam ka ommee gummal. Amma ka 6ilete dow to fitilla 6iletee, gam ka yaynana wonuḃe der suudu fu. ¹⁶ Hande non haani jayḅol moodon yaynira yeeso himḃe. Den 6e ji'an golle boodde de gadoton, 6e teddina Baaba moodon gonudo dow kammu.»

Yeesu e jannina dow haala tawreeta

¹⁷ «To on miilee mi warii gam moytugo tawreeta, dam bo ko winnaa der dewte annabiiḃe. Mi waray moytugo ka, amma gam hebbingo ka. ¹⁸ E goonja batanmi on, dow e leydi heennyan, amma

toßbel, ðum bo maasel gootel der tawreeta, sottintaake, faa nyalaane huune fu hebboyta. ¹⁹ Gam majjum, mo ðowntanaaki toßbel gootel, ðurunjel faandugo der tawreeta, go e ekkitina woßbe bo to ðowtoo, o laatoto paandudo der Laamaare Alla. Amma ðowntaniido tawreeta, go e janjina woßbe bo ðowntanoo ka, joomum laatoto mawdo der Laamaare Alla. ²⁰ E goonja bi'anmi on, to foonnitaare mon ðuray ne moodiße tawreeta e Farisaaße, on naatataa der Laamaare Alla pay.»

*Yeesu e ekkitina dow haala mone
(Luka 12.57-59)*

²¹ «On nanii ko kaakiraawe meeden wi'ano: “Taa waru neddo, barudo neddo fu, hiitete.” ²² Amma min, mii wi'a on, jogoriido banniraawo mum mone fu, hiitete. Bi'udo banniraawo mum: “A walaa hoore,” joomum yaarete yeeso hiitorde mawne. Bi'udo banniraawo mum “A haanja nun,” o wattete der yiite jahannama. ²³ Gam majjum, to a yahii sakkanoygo Alla sadaka, to hiisirde, go ciwtordaa aa woodi gokka e banniraawo maa, ²⁴ accu ðon sadaka maa yeeso hiisirde. Den jahaa taw to banniraawo maa, jaafontiron. Baawo mum, bittaa, cakkaa sadaka maa. ²⁵ To goddo gaccake maa, go oon jaha to kiitotoodo, yawda nannantiraa e makko diga e laawol. To a waday ðum, o wattete der juude kiitotoodo, den kiitotoodo bo watee e juude sandaaji, maßbedaa der kasu. ²⁶ Mii batee e goonja, a wurtataako diga ðon, to a yobiday nyamaane maa, faranwel mum koriinjel.»

Ekkitinol dow jeenu

27 «On nanii wi'aanoma: “Taa wadu jeenu!”
 28 Amma min, mii wi'a on, daarudo debbo fu, ko suunii mo, wadii jeenu e makko der berne mum. 29 Gam majjum, to itere maa nyaamoore nun laatantee daliila doyyere, doofu ne, boppaa to woddi! Dum burante jokkulal bannu maa gootal halka, e no bannu maa fu naatirta der yiite jahannama. 30 To junjo maa nyaamo nun laatantee daliila doyyere, wudditin jo, boppaa to woddi, dum burante jokkulal maa gootal halka, e no bannu maada fu naatirta der yiite jahannama.»

Ekkitinol dow ceergal

(Matiye 19.9; Marku 10.11-12; Luka 16.18)

31 «Wi'aama bo: “Ceerudo debbo mum fu, sey hokka mo derewol ceergal.” 32 Amma min kan, mii wi'a on, ceerudo debbo mum to hinaa gam daliila jeenu, to o hoowaama, o laatinii mo jeenoowo. Neddo koowudo debbo ceeraado fu, wadii jeenu kanun bo.»

Ekkitinol dow hunayeere

33 «On nanii kade, kaakiraaɓe meeden wi'aama: “Taa fiirtu hunayeere maa, hebbin ne yeeso Joomiraawo.” 34 Amma min, mii wi'a on, to on kune. To on kunoree kammu, gam nu laati nun gurol Laamaare Alla. 35 To on kunoree leydi, gam ni laati nun jaaɓirdum koyde makko. To on kunoree Urusaliima, gam ni laati nun wannarde Laamiido mawdo. 36 To on kunoree ko'e mon bo, gam on baawataa rawningo, dum bo ɓawlingo baa leeɓol gaasa mon gootol. 37 Haala mon fu daroo dow: “oo”, dum bo “aawo”, to yawtu don. Ko beydii dow majjum fu yiwii diga e Kalludo.»

Ekkitinol dow wattaago
(Luka 6.27-36)

³⁸ «On nanii wi'aama, "Itere yobiree itere, nyiire yobiree nyiire." ³⁹ Amma min, mii wi'a on, to on battee gadando on ko boni. To goddo fiyii maa meenyo dow golal nyaamowal, hokku mo njal to bo. ⁴⁰ To goddo gaccike maa, e yidi teeta dansikiire maa, accu mo o etta gulunfaare maa bo. ⁴¹ To goddo doolii maa doonanodaa dum doongal mum kuule ujuneere, roonana mo njal kuule ujune didi. ⁴² To goddo eelii maa, hokku mo. To goddo e yidi wuyaago huune maa, taa hadu mo dum.»

Jidee waybe moodon
Luka 6.27-28

⁴³ «On nanii wi'aama: "Yidu banniraawo maa, banyaa ganyo maa." ⁴⁴ Amma min, mii wi'a on, jidee waybe moodon, du'anee tooranbe on. ⁴⁵ Hande non, laatortodon bibbe Baaba moodon gonudo dow kammu. Gam oo fudina naaje dow yeeddube e hallube. Oo tobina bo diyam gam foonnitiiibe e be foonnitaaki. ⁴⁶ To oon jidi yidube on tan, riiba kaye keboton? Baa jaboobe ceede faada bo e wada hande non! ⁴⁷ To oon canna banniraabe moodon tan, ko haaynii ume gadoton don? Baa heeferbe bo e wada hande non! ⁴⁸ To non, laatee hebbube, hande no Baaba moodon mo dow kammu laatorii kebbudo.»

6

Ekkitinol dow wallugo talakaabe

¹ «Kakkilee, to on kollitee gadu moodon geetu yeeso himbe gam ji'edon. To on gadii dum,

on keɓataa riiba to Baaba moodon gonudo dow kammu.

² To non, to aa hokka sadaka, taa fiyu lenɗuru gam himɓe yi'ee. Non non nun munaafitiibe wadata der cuudi baajordi, e sera laabi. Bee gada dum gam himɓe mana ɓe. E goonja batanmi on, ɓe keɓii ko riiba maɓɓe. ³ Amma, to aa hokka sadaka, taa accu junɗo maa nano anna ko nyaamo wadata. ⁴ To a wadii dum, sadaka maa laatoto e cuudiidum. Den Baaba maa ji'owoo ko woni der cuudiidum, yobete dum.»

*Ekkitinol dow du'aare
(Luka 11.2-4)*

⁵ «To oon du'oo, to on gadee hande no munaafitiibe wadata. Kamɓe ɓee jida du'aago e darorii der cuudi baajordi, e ate cele, gam himɓe fu yi'a ɓe. E goonja batanmi on, ɓe keɓii riiba maɓɓe ko. ⁶ Amma an, to aa du'oo, naatu suudu maa, maɓɓaa dammugal, eelaa Baaba maa e cuudiidum. Den, Baaba maa ji'owoo ko woni der cuudiidum, yobete dum.

⁷ To oon du'oo, to on duudinee haalaaji di galaa nafuwe hande no heeferɓe wadata. Bee miili to ɓe duudinii haalaaji, Alla toontoto ɓe. ⁸ Gam majjum to on nandee e maɓɓe, gam Baaba moodon e anni ko kaajadon diga on eelay dum.» ⁹ «Nani do no haani du'orodon:

“Baaba amen tawaado dow kammu,
inne maa e senii.

¹⁰ Laamaare maa wara.
Sago maa laatoo dow leydi,
hande no ɗo laatorii dow kammu.

¹¹ Hokku men nyaamdu keyannu men hanne.

¹² Yaafana men hakke amen,

hande no minon bo men jaaforanto woofananbe men.

¹³ Taa accu men naata der jarbeeji, amma hisin men diga e Kalludo. [Gam an nun laamaare, e baawde, e tedduŋal fu woodani faa abada. Aami!]

¹⁴ To on jaafanake himbe boofi mum, Baaba moodon gonudo dow kammu yaafanto on onon bo. ¹⁵ Amma to on jaafanaaki himbe, Baaba moodon bo yaafantaako on boofi moodon.»

Yeesu e ekkitina dow suumayeere

¹⁶ «To oon cuumoo, to on jurmikinee hande no munaafitiibe wadata. Bee jiba geese maɓɓe gam himbe annita bee cuumii. E goonja batanmi on, be kebii ko riiba maɓɓe. ¹⁷ Amma an, to aa suumii, sulma, bujodaa wardi. ¹⁸ Den himbe annitintaa naa aa suumii. Amma Baaba maa mo yi'ataake tan anni. Baaba maa ji'oowo ko gaduɗaa der cuudiidum, kanko yobetee.»

*Jawdi dow kammu
(Luka 12.32-34)*

¹⁹ «To on kawritanee ko'e mon jawdi der duuniyaaru, to mooyi e guyuhon biisata ni, dum bo to wuybe yulata cuudi mon, wujja ni. ²⁰ Amma kawritanee ko'e mon jawdi dow kammu, to guyuhon e mooyi biisataa ni, wuybe bo hebataa wujja ni. ²¹ Gam to jawdi maa woni, don berne maa bo wonoto.»

*Haala jayŋol e niwre
(Luka 11.33-36)*

²² «Gite woni fitilla ɓannu. To gite maa e yandi, ɓannu maa fu, wonoto der jayŋol. ²³ Amma to

gite maa yandaa, bannu maa ɲol fu, ɲol wonoto der niwre. Den, to jayɲol gonuɲol der maa laatike niwre, a yi'ii don no niwre mawniri!»

Alla e jawdi
(Luka 16.13)

²⁴ «Walaa baawoowo ko jagganii joomiraaɓe diɗo, gam o wanyan oo do, o yida oo to, o takkon-tiran e oo do, o yawoo oo to. On baawataa ko jagganii Alla, e jawdi.»

Hoolaago Alla
(Luka 12.22-31)

²⁵ «Gam majjum bi'anmi on: To on cukulanee yonkiiji moodon dow ko nyaamoton e ko jaroton. To on cukulanee balli moodon dow ko ɓornotodon. Yonki ɓuraa nyaamdu na? Bannu ɓuraa koltal na? ²⁶ Daaree pooli piirooji: Di aawataa, di dug-gataa, di galaa rummuure. Amma e non, Baaba moodon gonudo dow kammu e nyaanna di. On ɓuraa pooli tedduɲal na? ²⁷ Moy e moodon der billaaje mum waawata ko beydi balde mum, baa mayyande woore?

²⁸ To non, gam ume ko oon cukulana kolte? Daaree no pinniiji gese mawnirta: Di mottataa, di cannyataa. ²⁹ Amma mii bata on, baa Suleymaanu e tedduɲal mum fu, ɓornaaki kolte boodude hande no pinniiji diɲ gootel mum. ³⁰ To Alla e holtina kudooji ladde tawaadi hanne, jaɲo di bulee yi-ite, o holtintaa on ɓura non non na? Onon ɓe goondiinki paanduki! ³¹ To on cukulee bi'on: «Ume nyaameten? Ume jareten? Ume ɓornotoden?» ³² Gam kujje dee, heeferɓe nun daartata de. Amma Baaba moodon gonudo dow kammu, e anni oon

goodi haaje majje. ³³ Daartee aran Laamaare Alla, e foonnitaare makko. Den ko horii fu, on beydante dum. ³⁴ To on cukulanee gam jaano, jaano sukulanto hoore mum. Nyalaane fu, toora mum heyii dum.»

7

Hiitaago wobbe

(Luka 6.37-38, 41-42)

¹ «To on kiitee wobbe, gam to Alla hiitoo on. ² Gam no kiitoridon wobbe, non kiitortedon. Etorde etirandon wobbe, kayre etirantedon. ³ Ume wadi go aa daara kudeel der itere banniraawo maa, go a faamanay legga gonuja der itere maa? ⁴ Noy baawirtaa ko wi'i banniraawo maa: "Accu mi ikkinanee kudeel gonujel der itere maa", nani bo, legga e woni der ne maa? ⁵ Munaafitiijo, ikkin legga gonuja der itere maa taw, den gite maa laaban, kebaa no ikkinirdaa kudeel gonujel der itere banniraawo maa.

⁶ To on kokkee dawaadi ko senii, gam to di bittoy di njata on. To on cankitee kaaye moodon dime yeeso afaaji, gam to di jaabu de.»

Alla e toontoo eelanbe dum

(Luka 11.9-13)

⁷ «Eelee, on keban, daartee, on jiitan, cilminee, on maabbitante. ⁸ Gam eeloowo fu, heban, daartoowo fu, yiitan, piyoowo dammugal fu, maabbitante. ⁹ Moy caka moodon to biyum eelii dum peen, hokka mo hayre? ¹⁰ Dum bo to o eelii mo linqol, o hokkan mo boddi? ¹¹ Onon hallube, oon baawi hokkugo bibbe moodon dokke boodde,

hakko Baaba moodon gonudo dow kammu. Oo hokka eelanbe mo fu dokke boodde.

¹² Gam majjum ko jidufdon himbe wadana on fu, onon bo, gadanee be dum. Kanjum woni ekkitinol tawreeta e dewte annabiibe.»

Dammugal paanduŋal
(Luka 13.24)

¹³ «Naatiree dammugal paanduŋal, gam dammugal jaajuŋal e laawol koyuŋol, e yaara der halkere, himbe duubbe nun tokki ŋol. ¹⁴ Amma dammugal paanduŋal, e laawol billiŋol, e yaara to yonki, yiituŋe ŋol duudaa.»

Hakkilango annabiibe fewrekuube
(Luka 6.43-44)

¹⁵ «Kakkilanee annabiibe fewrekuube. Be garan to moodon, bee bornii guri baali, amma der maŋbe, bee laatii bu'i ladde bonuŋi. ¹⁶ E gadu maŋbe annitirton be. Innabooje borataake dow gi'e, ibbe bo borataake dow gi'e danehi. ¹⁷ Leggal booduŋal fu rimaŋ biŋbe boodde, amma leggal kalluŋal rimaŋ biŋbe kallude. ¹⁸ Leggal booduŋal waawataa ko rimaŋ biŋbe kallude, nun bo leggal kalluŋal waawataa ko rimaŋ biŋbe boodde. ¹⁹ Leggal fu ŋal rimataa biŋbe boodde wudditinte, faddee der yiite. ²⁰ Hande non, annitirton be diga e gadu maŋbe.»

Mi annaa on abada
(Luka 13.25-27)

²¹ «Hinaa wi'ooŋe am “Joomiraawo, Joomiraawo” fu naatata Laamaare Alla, sey wadooŋe ko Baaba am gonudo dow kammu yidi tan. ²² Nyalaane darŋal, duubbe wi'an am: “Joomiraawo, Joomiraawo! E inne maa nun men

gadiri annabaaku. E inne maa nun men diiwiri ginnaaji. E inne maa nun men gadiri haaynaareji duuddi.” ²³ Wakkati mum, mi toontoto 6e: “Mi annaa on abada. Boddee am, onon wadoo6e ko halli!”»

Cuudi didi
(Luka 6.46-49)

²⁴ «Hande non, neddo fu kettiniido haala am, go e gollira ka, e nandi e neddo kakkildo, mahudo suudu mum dow tepaare. ²⁵ Diyam tobi, gooruuji hebbi, keni mawdi wifi dow maggol. Amma nol yanay, gam dow tepaare nun nol daddda. ²⁶ Amma kettiniido haala am fu, go tokkay ka, e nandi e neddo mo walaa hakkillo, mahudo suudu mum dow jaaneeri. ²⁷ Diyam tobi, gooruuji hebbi, keni mawdi wifi dow maggol. Den nol yani yanande mawne.»

Baawde Yeesu

²⁸ No Yeesu heennyi waajuuji din, haaynaare nanji jama'aare puy gam waaji makko. ²⁹ Gam o janjiriii 6e e baawde, hinaa hande no moodi66e tawreeta janjirirta.

8

Yeesu nyawtii ceccefo gom
(Marku 1.40-45; Luka 5.12-16)

¹ Yeesu jippoyii diga dow waanne, go jama'aare duunne e tokki mo. ² Wakkati mum, ceccefo gom wari, jiccii yeeso makko, wi'i mo: «Joomiraawo, to aa yidi, a waawan ko nyawtimmi.»

³ Yeesu foorti junno mum, meemi mo, wi'i: «Mii yidi, nyawta!» Don maa don, gorko on nyawtii.

⁴ Den Yeesu wi'i mo: «Hakkil! Taa batu ka goddo.

Amma yahu holloy hoore maa limaamiijo. Den, gadaa sadaka ka Muusa wi'i on gadon, gam anni-naa 6e a yoofake.»

*Yeesu nyawtii jaggiido hooreejo soogeeji Roma
(Luka 7.1-10; Yuhaana 4.4-54)*

⁵ Yeesu e naata siire Kafarnahum, don hooreejo soogeeji gom battii mo, eeli mo, wi'i: ⁶ «Joomiraawo, jaggiido am na'on fukkii wuro, yandaa, faa juude e koyde fu waatii, oo naawee sanne!» ⁷ Yeesu wi'i mo: «Mi yahan, mi nyawta mo.» ⁸ Amma hooreejo soogeeji on toontii, wi'i: «Joomiraawo, mi fotay naataa wuro am. Amma batu woliine woore tan, jaggiido am yoofoto. ⁹ Min e hoore am, mii woodi mawbe 6e downtanii mi, min bo mii woodi downtanii6e am. To mi wi'i, oo do, "yahu", o yahan. To mi wi'i, oo to, "war", o waran. To mi wi'i, jaggiido am, "wadu nii", o wadan.»

¹⁰ No Yeesu nani ka, haaynaare nanji dum, wi'i tokku6e dum: «E goonja batanmi on, mi yi'ay iri goondinki kii do dow goddo, baa der Isira'iilaabe.

¹¹ Mii bata on, duu66e waran diga lettugal e gorgal. Be joododo e Iburahiima e Isiyaaku e Yaakuubu, 6e nyaamda der Laamaare Alla. ¹² Amma laatiibe 6i66e Laamaare, faddete yaasi, der niwre. Ton 6e bullata, 6e yakkontira nyiye.»

¹³ Baawo mum, Yeesu wi'i hooreejo soogeeji on: «Hootu! Dum laatane hande no goondinirdaa.» Wakkati mum, jaggiido makko yooffi.

*Yeesu nyawtii nyawbe duu66e
(Marku 1.29-34; Luka 4.38-41)*

¹⁴ Yeesu yahi wuro Piyer. O tawi esiraawo Piyer debbo e fukkii, e yontaa. ¹⁵ Yeesu meemi junjo

makko, yontere nen acci mo. Den o ummii, oo jagganoo 6e.

¹⁶ No kiikiide wadī, Yeesu waddanaa him6e dūu66e, 6e ginnaaji woni e mum. O riiwi dī e haala makko, o nyawti nyaw6e fu. ¹⁷ Hande non haala annabaaku Esaaya hebbiri, ka o wi'i:

«O jabii roonaago tampe meeden,
o nyawtii nyawuuji meeden.»

No haani Yeesu tokkiree
(Luka 9.57-60)

¹⁸ Yeesu yi'i jama'aare dūunne e huuririi dūm, o wi'i aahiibe makko 6e jola fonjo far to. ¹⁹ Don Moodibbo tawreeta gom battii mo, wi'i: «Moodibbo, mi tokkete to jahataa fu.»

²⁰ Yeesu wi'i mo: «Dondondehon e woodi gayde, pooli bo e woodi dadda mum, amma Bii neddo woodaa to fukkinta hoore mum gam siwtoo.»

²¹ Goddo diga caka aahiibe wi'i mo: «Joomiraawo, accu mi yaha, mi uwaa baaba am taw.»

²² Yeesu toontii mo, wi'i: «Tokkam, accu maay6e uwa maay6e mum.»

Yeesu deyyitinii hennu
(Marku 4.31-41; Luka 8.23-25)

²³ Yeesu naati der laana diyam, go aahiibe makko e tokki mo. ²⁴ Don maa don, hennu mawkol ummii e wifa dow maayo. Njol wifi, faa galmaaji diyam e yidi mutina ŋa. Amma Yeesu e daani.

²⁵ Aahiibe battii mo, finnini mo, wi'i: «Joomiraawo, faaba men! Men na'on kalka!»

²⁶ O toontii 6e, o wi'i: «Gam ume ko kuludon? Onon 6e goondinki paanduki!» Den, o ummii, o falmi hennu e maayo. Dum yeewi siriw! ²⁷ Be fu,

haaynaare nannji ɓe, ɓee bi'a: «Iri moy nun oo do, faa hennu e maayo e dowtanoo mo?»

Yeesu nyawtii ginnaajiibe dido
(Marku 5.1-20; Luka 8.26-39)

²⁸ Yeesu joli fonɗo maayo, yottii der leydi Gadarena. Don worɓe dido wooduɓe ginnaaji wurtii e caabeeje, fotti e makko. Bee kunnii puy, faa goddo suusataa ko tokki laawol ɗol. ²⁹ Be darii ɓee bata e semme, ɓee bi'a: «An Bidɗo Alla, ume jidudaa wadugo men? A warii do gam toora men diga wakkati waday na?»

³⁰ Fotii darne afaaji mawne gom e durannoo takkol don. ³¹ Ginnaaji ɗin eeli Yeesu, wi'i: «To a riiwii men, accu men naataa der darne afaaji nee do.»

³² O wi'i ɓe: «Jahee!» Ginnaaji ɗin wurtii, naatoy der afaaji ɗin. Don maa don, darne afaaji nen fu diirtii diga takkol waanne, simmitii der maayo, yoolii e diyam.

³³ Durooɓe afaaji ɗin doggi, hooti wuro. Be batoy ko wadi fu, e ko wadi wooduɓe ginnaaji dido ɓen. ³⁴ Den, himɓe siire nen fu wurtoy fotti e Yeesu. No ɓe ji'i mo, ɓe eeli mo o wurtoo leydi maɓɓe.

9

Yeesu nyawtii moofa
(Marku 2.1-12; Luka 5.17-26)

¹ Yeesu naati laana diyam, joli, witti der siire mum. ² Himɓe waddani mo moofa, pukkinaado dow daago. No Yeesu yi'i goondinki maɓɓe, wi'i

mofo on: «Suka am, tiidɪn ɓerne maa! Hakkeji maa yaafaama!»

³ Den, moodiɓɓe tawreeta wobbe yanti e miila der ɓerde mum, e wi'a: «Gorko oo do e bata kalluka dow Alla!» ⁴ Yeesu e anni miilooji maɓɓe, o wi'i ɓe:

«Gam ume go oon miila miilooji kalluɗi dii der ɓerde moodon? ⁵ Ume ɓuri hoyugo? wi'ugo: “Hakkeji maa yaafaama,” naa wi'ugo: “Umma yahu?” ⁶ Amma, mii yiɗi paamon, no Bii neddo e woodi baawde yaafaago hakke der duuniyaaru do.» Den, o wi'i mofo on: «Umma, ettu daago maa, hootu wuro maa!»

⁷ O ummii, o hooti wuro makko. ⁸ No jama'aare yi'i dum, huli, darii e teddina Alla gam o hokki himbe baawde hande dee.

Yeesu noddii Matiye

(Marku 2.13-17; Luka 5.27-32)

⁹ Yeesu e yawta, diga e laawol o yi'i gorko bi'eteedo Matiye e joodii to ceede faada yobetee, o wi'i mo: «Tokkam.» Matiye ummii, tokki mo.

¹⁰ Baawo mum, Yeesu yahi e nyaama der wuro Matiye. Jaɓooɓe ceede faada duubbe, e wadooɓe hakke wari joodii e nyaamida e Yeesu e aahiibe mum. ¹¹ No Farisaaɓe yi'i dum, ɓe bi'i aahiibe makko: «Gam ume moodibbo moodon nyaamidinta e jaɓooɓe ceede faada, e wadooɓe hakke?»

¹² Yeesu nani ka, wi'i ɓe: «Yandube haajaaka nyawtoowo, sey nyawbe. ¹³ Jahee ekkitee ko haala kaa do yiɗi wi'ugo: “Yurmeene nun jidumi, sadakaaji bane.”» Gam mi waray noddugo foonnitiibe, amma hakkeɓe.

Yande dow suumaye
(Marku 2.18-22; Luka 5.33-39)

¹⁴ Den, aahiiɓe Yuhaana gadoowo batisi battii Yeesu, yami mo, wi'i: «Ume wadi minon e Farisaabe emen cuumoo, go aahiiɓe maa suumataako?»

¹⁵ O toontii ɓe, o wi'i: «Noddinaabe ɓangal waawan ko woni der biisere ɓerne to jommanjo gorko e wondi e maɓɓe na? Nyalaane waraan de jommanjo gorko on ettete e caka maɓɓe. Den ɓe cuumoyto.

¹⁶ Walaa takkoowo lefol kesol dow wudere hiinne, gam lefol kesol foodan wudere hiinne, den cercol mayre yaajan puy. ¹⁷ Kade bo innabojam kesam loowataake der jollooji guri kiiddi. To hinnaa non, jollooji din pusan, innabojam reyyitoo, jollooji din bo halka. Amma innabojam kesam, sey loowee der jollooji guri kesi, gam dum fu dum dada.»

Suka debbo gom e debbo meemudo toggoore Yeesu

(Marku 5.21-43; Luka 8.40-56)

¹⁸ Wakkati Yeesu woni e bata ɓe ka, don hooreejo suudu waajorde gom yottii, jiccii yeeso makko, wi'i: «Biyam debbo maayii, dum wadii tifere. Amma war yowu junjo maa dow makko, heɓa o wuura.»

¹⁹ Yeesu ummii e aahiiɓe mum, tokki mo.

²⁰ Den debbo gom, mo lefol mum salii ko haggii diga duubi sappo e didi, yiwi ɓawɓawre Yeesu, meemi kummulol toggoore makko. ²¹ Gam o miilii der ɓerne makko, o wi'i: «To mi heɓii meemumi baa kummulol toggoore makko, mi yoofoto.» ²² Yeesu yeeyitii, yi'i mo, wi'i: «Suka am,

tiidın ɓerne maa! Goondinki maa nyawtii ma.»
Wakkatiire nen, debbo on yooffii.

²³ Yeesu yottii wuro hooreejo waajorde on. O yi'i fuurooɓe puuraadi maayde e himɓe wullooɓe.

²⁴ O wi'i ɓe: «Burtee diga do. Suka on maayay, o daani nun.» Be darii ɓee jala mo. ²⁵ No himɓe wurtinaa yaasi, o naati der suudu, o nanɗi junɗo suka debbo, go o ummii. ²⁶ Habaru majjum sankitii toy fu der leydi nin.

Yeesu wuntinii wumuɓe diɗo

²⁷ No Yeesu yawtata, wumuɓe diɗo tokki mo, e bata e daane towne, e wi'a: «Bii Dawda, yurma men!»

²⁸ No o naati suudu, wumuɓe ɓen ɓattii mo, o wi'i ɓe: «Oon goondini mi waawan ko wadi dum na?» Be toontii mo, ɓe bi'i: «Oo, Joomiraawo, emen goondini.» ²⁹ Den, o meemi gite maɓɓe, o wi'i: «Dum laatanoo on hande no goondinirdon.» ³⁰ Den ɓe bumti. O waggini ɓe, o wi'i: «To on batee ka baa goddo.» ³¹ Amma no ɓe burtii, ɓe jahi ɓee cankita habaru makko der leydi nin fu.

Yeesu nyawtii muumo

³² No wuntinaaɓe ɓen wurtotoo, Yeesu wadanaa gorko mo ginnool muumidini. ³³ O riiwi ginnool ɗol, muumo on yanti e bata. Jama'aare fu haaydinii, e wi'a: «Iri dum do meeday ko yi'aa der Isira'iila!» ³⁴ Amma Farisaabe wi'i: «E baawde hooreejo ginnaaji nun o riiwirta ginnaaji!»

Yeesu yurmake jama'aare

³⁵ Yeesu e woositoo der genneelee mawde, e ci'on petton fu. Oo jannina der cuudi baajordi, oo fiina linjiila Laamaare Alla, oo nyawta nyawɓe

nyawneeji feere feere fu. ³⁶ No o yi'i jama'aare, 6e jurminii mo, gam 6e comii, 6e tampi, 6ee laatii hande baali dī galaa duroowo. ³⁷ Den, o wi'i aahiibe makko: «Ko ruggetee e duudi, amma ruggoobe duudaa. ³⁸ Eelee Joomiraawo dugge lildaa ruggoo6e der to ruggantee.»

10

Aahiibe Yeesu sappo e dido (Marku 3.13-19; Luka 6.12-16)

¹ Yeesu noddi aahiibe mum sappo e dido. O hokki 6e baawde riwugo ginnaaji e nyawtugo nyaw6e nyawuuji feere feere fu. ² Inde lilaabe sappo e dido 6en woni: Simon noddeteedo Piyer, e minyum Andere. Yaakuuba 6ii Jebede, e minyum Yuhaana. ³ Filippu e Bartolome, Toma e Matiye jaboowo ceede faada. Yaakuuba 6ii Alfee, e Taddee. ⁴ Simon tinniido gam Alla, e Yahuuda Iskariyot, jammoytoodo Yeesu.

Yeesu lili aahiibe mum sappo e dido (Marku 6.7-13; Luka 9.1-6)

⁵ Yeesu lili aahiibe mum sappo e dido, bati 6e haalaaji dī do, wi'i: «To on jahee to heefer6e, to on naatee bo der siire Samariyaa6e. ⁶ Amma jahee, caka Isira'iilaabe, laatii6e hande baali majjudi. ⁷ To jahudon fu, piinee, bi'on: "Laamaare Alla 6attike!" ⁸ Nyawtee nyaw6e, pintinee maay6e, joofinee sesse66e, diiwee ginnaaji. On ke6ii on jobay, onon bo kokkee to on ja6ee goddum. ⁹ To on jaaree kanjeeri, dum bo cardi, maa bo ceede der jiibaaji moodon. ¹⁰ To on jogee bogooru, dum

bo toggooje didi. To on ettee pade, dum bo sawru. Gam gollotoodo e haani nyaama.

¹¹ To on garii der genni, dum bo siire gom, daartee beero geeto. Joodee to makko faa de jawtudon. ¹² To oon naata der wuro, cannee tawaaɓe don. ¹³ To wuro ŋon e haanani dum, jam moodon naata der maggo. Amma to ŋo haananaa dum, jam moodon wittana on. ¹⁴ To on jabaaka, on kettinanaaka bo, burtee don, pidɗon sollaare koyde moodon. ¹⁵ E goonja batanmi on: “Nyalaane darŋal, kiita Sodoma e Gomora buran hoyugo dow kiita siire nen.”»

Tooraaji garooji
(Marku 13.9-13; Luka 21.12-17)

¹⁶ «Kettinee! Mii lila on hande baali caka bu'i. To non, laatee yoyuɓe hande bolle, laatodon ɓe walaa gacce hande tantabaraaji. ¹⁷ Kakkilane ko'e moodon e himɓe, gam ɓe jaaran on yeeso kiitorɗe, ɓe piya on looci der cuudi maɓɓe baajordi. ¹⁸ Be jaaran on yeeso mawɓe leydi, e laamiibe genni, sabbu am. On laatanto am seedeɓe yeeso maɓɓe, e yeeso heeferɓe. ¹⁹ To on jaaraama yeeso hiitotooɓe, to on miilee no batiroyton e ka batoyton. Gam on kokkete ka batoyton wakkati mum. ²⁰ Onon bane batata, Ruuhu Baaba moodon nun batata diga e moodon.

²¹ Mawniraawo ummanto miiraawo, acca o waree. Baaba bo wadanan dum ɓiɓɓe mum. Biɓɓe bo ummanto saareeji mum, wada dabare gam ɓe baree. ²² Himɓe fu wanyan on gam am. Amma munyudo faa heennyitirde, joomum hisinte. ²³ To on tooraama e genni nii do, doggiree nii to. E

goonja batanmi on, on keenyataa woositaago gennee Isira'iila, go Bii neddo wara.

²⁴ Aahijjo burataa moodibbo mum, maccudo burataa joomiraawo mum. ²⁵ E woodi aahijjo laato hande moodibbo mum, maccudo bo, hande joomiraawo mum. To hooreejo wuro noddaama “Beljebul” hakko himbe wuro makko!»

Hoolaago Alla

(Luka 12.2-9)

²⁶ «To on kulee himbe. Ko suudii fu wurtitinto, asiiri bo suppitinto. ²⁷ Ka batumi on der niwre, batitee ka caka nyalooma. Ka batadon e noppi der asiiri, piinee ka dow doomoode cuudi. ²⁸ To on kulee waroobe bannu, be baawataa ko wari yonki. Amma, kulee baawoowo ko halki bannu e yonki fu der yiite jahannama. ²⁹ Colon didon sippataake faranwel gootel na? Amma baa gootel makkon yanataa e leydi, to e sago Baaba moodon bane. ³⁰ Onon, baa gaasaaji ko'e moodon fu e limaa. ³¹ Gam majjum, to on kulee, gam oon buri colon duukkon teddujal.

³² Ceedaniido am yeeso himbe, min bo, mi seedanto joomum yeeso Baaba am gonudo dow kammu. ³³ Amma caliido am yeeso himbe fu, min bo, mi saloto joomum yeeso Baaba am gonudo dow kammu.»

Yeesu woni daliila ceennirgu

(Luka 12.49-53; 14.26-27)

³⁴ «To on miilee jam nun gaddumi e duuniyaaru. Mi waray gam mi wadda jam, amma kaafahi gaddumi. ³⁵ Ko waddimmi woni, seennugo biddo gorko e baaba mum, biddo debbo bo e inna mum,

debbo banjaado e esum debbo. ³⁶ Neddo fu, himbe wuro mum nun laatotoo waybe mum.» ³⁷ «Jidudo baaba mum, dum bo inna mum faa burinimmi, joomum fotay laataago mo am. Jidudo bidde mum gorko naa bo debbo, faa burinimmi, joomum fotay laataago mo am. ³⁸ Mo ettay leggal mum palaanjal tokkimmi, joomum fotay laataago mo am. ³⁹ Jidudo hisina yonki mum, dullan ki, amma majjindo yonki mum gam am, hebitinto ki.»

Haala riiba
(Marku 9.41; Luka 10.16)

⁴⁰ «Jaɓɓiido on fu, jaɓɓiike am, jaɓɓiido am bo jaɓɓiike liloydo am. ⁴¹ Jaɓɓiido annabiijo gam oo annabiijo, joomum heɓan riiba ka annabiibe heɓata. Jaɓɓiido neddo poonnitiido gam oo poonnitiido, joomum heɓan riiba ka foonnitiibe heɓata. ⁴² E goonja batanmi on, kokkudo burdo faandugo caka aahiibe am, diyam peewdam, baa der jarirgel gootel, gam oo aahiijo am, o dullataa riiba makko.»

11

Yuhaana lili aahiibe mum to Yeesu
(Luka 7.18-35)

¹ No Yeesu heennyi waajaago aahiibe mum sappo e dido waajuuji dii, o yawti diga don. Den o yahi janninoygo e waajaago caka ci'e mawde, der weccoore nen.

² Yuhaana gadoowo batasi e wonnoo der kasu, go o nani golle de Almasiihu wadata e batanee. Den o lili aahiibe makko, ³ yaha yamaa Yeesu, wi'a: «An woni kaanudo wara na, naa men kedoo goddo?»

⁴ Yeesu toontii 6e, wi'i: «Jahee, batee Yuhaana ko nanudon e ko ji'udon fu: ⁵ wumu6e e wunta, moofidin6e e yaha, sesse66e e nyawtee, pahidin6e e nana, maay6e e finta, talakaa6e bo e waajee habaru Laamaare Alla. ⁶ Barke laatanto mo mi laatanaaki daliila fergere dow goondinki mum.»

⁷ No lilaabe 6en yawti, Yeesu fuddi batugo jama'aare haala Yuhaana, o wi'i: «Ume jahudon daaroygo der haro? Kudool ɲol hennu dimmata na? ⁸ Naa ume daaroydon? Gorko 6orniido gineeji boodudi na? Borniibe gineeji boodudi, der wuro laamiibe nun tawetee. ⁹ Den, ume jahudon daaroygo? Annabiijo na? Oo! Mii bata on, oo 6uri annabiijo. ¹⁰ Kanko nun Dewte batani wi'i: «Mi lilan lilaado am yeeso maada, o moyyinanee laawol.» ¹¹ «E goonja batanmi on, der 6e rew6e rimi fu, walaa 6urdo Yuhaana gadoowo batisi manɲu. Amma, 6urdo pettidingo der Laamaare Alla, e 6uri Yuhaana manɲu.» ¹² Diga Yuhaana gadoowo batisi fuddi waajaago faa jooni, him6e e teetontira Laamaare Alla e catte. Sattu6e bo teetata ne. ¹³ Annabiibe, e dewte tawreeta fu, wadii annabaaku dow Laamaare nen faa yot-tii wakkati Yuhaana gadoowo batisi. ¹⁴ To oon jidi koolee, Yuhaana woni annabi Eliya, kaanudo wara. ¹⁵ Goodudo noppi fu, nana.

¹⁶ Ume nun nanditiranmi him6e jaamanuuru nuu do? Bee nandi e sukaa6e joodiibe caka jayri to him6e fijata, e huuba igoo6e mum, e wi'a: ¹⁷ «Men puuranii on puuraadi, on pijay, men jimanii on jimi bojji maayde, on cimaaki.» ¹⁸ Gam no Yuhaana wari, o nyaamataa o yarataa, on bi'ii: «O ginnaajiijo nun.» ¹⁹ Bii neddo warii, e nyaama,

e yara. Den, himbe wi'i: "O laati nun deereeruujō, e jaroowo bagi. Oo laatii bo beldiijo jaboobe ceede faada, e wadoobe hakke hande maɓbe." Amma, hakkillo Alla e hollitoo der golle muudum.»

Yeesu felii genneelee caliide ko tuubi
(Luka 10.13-16)

²⁰ Baawo majjum, Yeesu feli genneelee de o wafi haaynaareeji duudfi der mum ko himbe majje tuubay. O wi'i: ²¹ «Bone laatante, an Korajin! Bone laatante, an Baytisayda! Gam haaynaareeji gadaadi to moodon, to di gadaanomaa der Tirus e Sidon, maa be mootikeno dooni, be bornii saakiho, be kollitira no be tuubii. ²² Gam majjum, mii wi'a on: Nyalaane darjal, kiita Tirus e Sidon hoyan e ka moodon. ²³ An bo Kafarnahum, aa miili a towinte faa dow kammu na? Aawo! A leesinte faa der jonne maaybe. Gam haaynaareeji gadaadi der maa, to di gadaanomaa der Sodoma, maa siire nen na'onno faa hanne. ²⁴ Gam majjum, mii wi'a on: Nyalaane darjal, kiita Sodoma hoyan e ka moodon.»

Yeesu e nodda himbe gam siwtaare
Luka 10.21-22

²⁵ Wakkati mum, Yeesu etti haala wi'i: «Mii yettee Baaba, Joomiraawo mo dow, e mo leydi. A suudii woodube annal e hakkillo kujje dee, ko kollitindaa de sukahon petton. ²⁶ E goonja, mi yettii maa Baaba, gam non dum fottiran maa. ²⁷ Baaba am hokkii am huune fu der junjo am. Walaa annudo Biddo to hinaa Baaba. Walaa annudo Baaba bo, to hinaa Biddo, e mo Biddo yidi hollitingo dum.»

28 «Garee to am on fu, onon somuɓe, e rooniiɓe doolle tedduɗe, mi hokkan on siwtaare.
 29 Downtanee am, accee mi janɗina on. Gam mii yeeddi, mii diggi, den yonkiiji mon heɓan siwtaare.
 30 Gam doongal am e huyfi, ko dooninanmi on bo teddaa.»

12

Yande dow nyalaane siwteteene (Marku 2.23-28, 3.1-6; Luka 6.1-5)

1 Wakkati mum, Yeesu e aahiiɓe mum e falta caka gese alkamaari nyalaane siwteteene, go aahiiɓe makko rafo waɗi dum, yanti e wooca cam-meeje e yakka. 2 No Farisaaɓe yi'i dum, wi'i mo: «Daaru, aahiiɓe maa e wada ko haanay wadeego nyalaane siwteteene!» 3 O toontii ɓe, o wi'i: «E gooɗa on janɗay ko Dawda waɗi no rafo waɗi dum, e himɓe mum na? 4 O naati der suudu Alla, e himɓe makko, ɓe yakki peen cakkanaako Alla. Baa no kanko e himɓe makko ɓe goodaa laawol yakkugo ko. Limaamiiɓe tan nun woodi laawol yakkugo ko. 5 Naa, on janɗay der tawreeta Muusa, no limaamiiɓe gollotooɓe der suudu Alla waɗiri ko haanaa der nyalaane siwteteene? Amma e nun fu ɓe gaccaaka. 6 Mii wi'a on e gooɗa, burɗo suudu Alla mawnugo nun woni do. 7 To on paamiino ko haala Alla kaa do fillitii: “Yurmeene jidumi, hinaa sadakaaji kiiseteedi”, on kiitataakono himɓe ɓe walaa gacce.» 8 Gam Bii neddo nun laatii Joomiraawo nyalaane siwteteene.»

Yeesu nyawtii gorko mo junɗo waatunjo (Marku 3.1-6; Luka 6.6-11)

⁹ Yeesu yawti diga don, yahi der suudu waa-jorde maʼbbe. ¹⁰ Gorko mo junɗo waatunɗo gom e tawaa don, go tawaaʼbe don yami mo yande dee do, gam heba no gaccorii mo, wi'i: «Laawol hokkii nyawtiigu wadee nyalaane siwteteene na?» ¹¹ O toontii ʼbe, o wi'i: «To goddo moodon e woodi baalel mum, go nyalaane siwteteene nel yanti der funnu, joomum suttoytaa nel na? ¹² Neddo e ʼburi baala faa to woddi! To non, laawol hokki ko woodi wadee der nyalaane siwteteene.» ¹³ Den, o wi'i gorko on: «Foortu junɗo maa!»

O foorti ɗo, ɗo yooffi hande no ɗoo to. ¹⁴ Farisaaʼbe wurtii, yahi dawraa dow no ʼbe kalkirta Yeesu.

Annabaaku Esaaya hebbii

¹⁵ No Yeesu nani ka, yawti diga nokkuure nen, himbe duuʼbbe e tokki mo. O nyawti nyawbe fu.

¹⁶ Den o waggini ʼbe, to ʼbe batu goddo moy nun o laatii. ¹⁷ Dum laatike non gam haala annabi Esaaya hebbi, ka o wi'i:

¹⁸ «Nani gollotoodo am mo cuɓumi.

Kanko woni jidaado am, mo ceyoriimi.

Mi jippinan Ruuhu am dow makko,

o fiinan habaru foonnitaare dow lenyi fu.

¹⁹ O yeddontirtaa e goddo, o falmataa goddo, daane makko nanataake e laabi.

²⁰ O heltataa yommal turiinjal,

o nyifataa fitilleel cuurtoowel,

faa nyalaane o hokki foonnitaare jaalorgal.

²¹ Lenyi fu yowan hoolaare mum dow makko.»

*Yeesu e toontoo ka ʼbe gaccorii dum
(Marku 3.19-30; Luka 11.14-23)*

²² Den, Yeesu waddanaa gorko bumdo muumidindo, mo ginnool woni e mum. O nyawti mo faa muumo on e bata, e yi'a bo. ²³ Haynaare nanji himbe fu, ko bee bi'a: «Hinaa kanko woni Bii Dawda na?»

²⁴ Amma no Farisaabe nani ka, yanti e wi'a: «E baawde “Beljebul” hooreejo ginnaaji nun o riirwirta di.» ²⁵ No Yeesu e anni miilooji maabe, o wi'i be: «Laamaare fu to seennirake e haaba hoore mum, ne halkan. Dum bo to siire gom, maa bo wuro gom seennirii e haaba hoore mum, no wonataako. ²⁶ To Seydan seennirake e riirwa Seydan, den noy laamaare makko wonortoo? ²⁷ To laatike e baawde “Beljebul” nun diiwiranmi ginnaaji, biibe moodon bo na, e baawde moy be diiwirta di? Gam majjum, kambe e ko'e maabe nun laatoytoo hiitotoobe on! ²⁸ Amma to e Ruuhu Alla nun diiwiranmi ginnaaji, edum holla no Laamaare Alla warii faa to moodon.

²⁹ Naa moy waawata ko naati wuro gorko sementeejo, teeta jawdi makko, to o haabay joomum taw. Amma to o haabii mo, o waawan ko wuuwi ko woni der wuro non fu. ³⁰ Mo wonday e am fu, ganyo am nun. Mo wallay am hawritingo, sankitan nun. ³¹ Gam majjum, mii wi'a on: himbe heban yaafuye hakkeji mum, e kalluka ka be bati. Amma batudo kalluka dow Ruuhu Ceniido, yaafataake pay. ³² Batudo kalluka dow Bii neddo fu, heban yaafeego. Amma batudo kalluka dow Ruuhu Ceniido, yaafataake der jaamanuuru nuu do, e der jaamanuuru warannu.»

*Leggal annitirte nun diga e biibe mum
(Luka 6.43-45)*

³³ «To leggal e woodi, biɓɓe maggal bo woodan. To leggal woodaa, biɓɓe maggal bo woodataa, gam leggal fu, diga e biɓɓe mum nun annitirtee. ³⁴ Biɓɓe bolle pure! Noy baawirton batugo booduka, onon laatiibe halluɓe? Gam ko hebbi der ɓerne, kan nun hunnuko wurtinta. ³⁵ Neddo geeto, wurtinan ko woodi diga boodum ko suudii der ɓerne mum. Neddo kalludo bo, wurtinan ko halli diga kalludum cuudiidum der ɓerne mum. ³⁶ E goonja bi'anmi on: nyalaane darɗal himɓe toon-toyto haalaaji baanji baanji di ɓe bati fu. ³⁷ Gam moy fu, haala mum nun wurtinta dum, dum bo ka doyya dum kiita.»

*Farisaabe e daarta Yeesu wadana dum kaayee fi
(Luka 11.29-32)*

³⁸ Baawo majjum, wobbe der moodiɓɓe tawreeta e Farisaabe, wi'i Yeesu: «Moodibbo, emen jidfi gadanaa men kaayee fi.»

³⁹ O toontii ɓe, o wi'i: «Himɓe jaamanuuru hallunu, cobuɓe, e daarta kaayee fi. Be ji'ataa kaayee fi gom, to hinaa kaayee fi annabi Yonas. ⁴⁰ Yonas wadii nyaloomaaje tati e jemmaaje tati der reedu linɗol manɗol. Hande non bo Bii neddo wadirta nyaloomaaje tati e jemmaaje tati der leydi. ⁴¹ Nyalaane darɗal, himɓe Niniwe ummodoto e himɓe jaamanuuru nuu do, gacoo ɓe. Gam ɓe tuubii no ɓe nani waaji Yonas. Nani bo, ɓurudo Yonas nun woni do! ⁴² Nyalaane darɗal, laamiido debbo mo leydi hoore fudo ummodoto e himɓe jaamanuuru nuu do, gacoo ɓe. Gam o yiwoy diga

kaddin leydi, o wari hettinaago haalaaji Suley-
maanu kebbudi hakkillo. Nani bo, burufo Suley-
maanu nun woni do!»

Wittoyo ginnool der wuro mum hiinjo
(Luka 11.24-26)

⁴³ «To ginnool wurtike e neddo, nol yahan nol
yiilitoo nokkuuje joorde, enol daarta to nol siw-
toto, amma nol hebataa. ⁴⁴ Den nol wi'an: "Mi
wittitinto wuro am no eggunoomi e mum." To
nol yottike, nol tawan goddo walaa der wuro non,
eno wuuwaa, eno moyyinaa faa woodi. ⁴⁵ Den, nol
wittan, nol waddaa ginnaaji jeedidi goddi burufi
nol hallugo. Di naata e wuro non, di joodoo der
maggo. Heennyitirde neddo on buran arandeere
mum hallugo. Hande non dum laatantoo himbe
jaamanuuru hallunu nu.»

Miiraaɓe Yeesu e inniiko
(Marku 3.31-35; Luka 8.19-21)

⁴⁶ Wakkati Yeesu baddata e jama'aare, inniiko
e miiraaɓe makko yottii. Be darii yaasi, ɓee jidi
baddugo mo. ⁴⁷ Den, goddo bati Yeesu, wi'i: «Inna
maa e miiraaɓe maa e darii yaasi, e yidi baddugo
maa.» ⁴⁸ O toontii mo, o wi'i: «Moy woni inna
am? Bey woni miiraaɓe am?» ⁴⁹ O sappii aahiibe
makko, o wi'i: «Inna am e miiraaɓe am nun do.
⁵⁰ Miiraaɓe am worɓe e rewɓe, e inna am woni,
wadoobe ko Baaba am gonudo dow kammu yidi.»

13

Ballool aawoowo
(Marku 4.1-9; Luka 8.4-8)

¹ Nyaanne mum, Yeesu wurtii wuro, yahi joodoy takkol maayo. ² Jama'aare duunne e howii mo, o ummii o naati laana diyam, o joodii. Himbe fu e darii takkol maayo. ³ O bati be kujje duudde e ballaaji. O wi'i be: «Aawoowo nun wurtii aawoygo. ⁴ No o aawata, awdiiri gonni yani sera laawol, pooli wari soppi ni. ⁵ Gonni bo yani e kaaye to leydi duudaa, ni fudi don maa don, gam ni hebay to leydi luggi. ⁶ Amma no naaje nyawli, ne wuli ni. Ni yoori, gam ni walaa dadi. ⁷ Gonni bo yani caka gi'e. Gi'e mawni, biddi ni. ⁸ Gonni bo yani e leydi geeri, ni fudi, ni rimi bikkol: Gonni rimi gite hewre, gonni lasoy tati, gonni bo laso e sappo. ⁹ Goodudo noppi fu nana!»

*Ko acci Yeesu e badda himbe e ballaaji
(Marku 4.10-12; Luka 8.9-10)*

¹⁰ Aahiibe Yeesu battii, yami mo, wi'i: «Ume wadi ko aa baddira himbe e ballaaji?» ¹¹ O toontii be, o wi'i: «Onon, on kokkaama faamugo asiiri Laamaare Alla, amma kambe, be kebay dum. ¹² Gam goodudo nun beydantee faa duuda. Anni mo woodaa, baa sedda ko woodi, teetete. ¹³ Gam majjum, baddiranmi be e ballaaji: "Gam be daara, amma be ji'ataa, Bee kettinoo, amma be nanataa, be paamataa bo." ¹⁴ Hande non ka Alla batunoo e hunnuko annabi Esaaya hebbiri dow maabe: "On nanan faa wooda, amma on paamataa fuy, on daaran faa wooda, amma on ji'ataa fuy. ¹⁵ Gam himbe lenyol nol berde mum laatike joorde. Be cukkii noppi maabe, be muunnii gite maabe, gam to be ji'u

to 6e nanu e noppi ma66e,
hakkillo ma66e bo to faamu,
hakko 6e tuuba, mi nyawta 6e.”

¹⁶ Amma onon, barke laatanike on, gam gite moodon e yi'a, noppi moodon bo e nana! ¹⁷ E gooŋa batanmi on, annabiibe duu66e, e foonnitii6e duu66e yidiino yi'a ko ji'oton, amma 6e ji'ay. Be jidiino 6e nana ko nanoton, amma 6e nanay.»

*Yeesu e faamina ballool aawoowo
(Marku 4.13-20; Luka 8.11-15)*

¹⁸ «Onon, kettinee ko ballool aawoowo ŋol fillitii.
¹⁹ To neddo e hettinoo haala Laamaare Alla, go o faamataa ka, Kalludo nun suttata ka der 6erne makko. Kanko nandi e awdiiri caamuni sera laawol. ²⁰ Goddo e nandi e awdiiri caamuni to kaaye. Kanko to o nanii haala Alla, don maa don o ja6a ka e seyo. ²¹ Amma ka wadataa dadi der makko, wakkati sedda tan o wonoto. To billaaje, dum bo tooraaji yottake gam haala kan, o woppa ka law. ²² Goddo e nandi e awdiiri caamuni to gi'e woni. To o nanii haala Alla, billaaje duuniyaaru e yidde jawdi bidde ka, ka rimataa bikkol. ²³ Amma goddo e nandi e awdiiri caamuni to leydi geeri. To o nanii haala Alla, o faama ka. Kanko o riman bikkon. Gokkon hewre, gokkon lasoy tati, gokkon bo laso e sappo.»

Fudo kalluko der gesa alkamaari

²⁴ Yeesu wadani 6e kade ballool gonŋol, wi'i: «Laamaare Alla e nandi e gorko aawudo awdiiri geeri e gesa mum. ²⁵ No him6e fu daani, don ganyo makko wari, aawi fudo kalluko caka alkamaari nin, yawti. ²⁶ No alkamaari fudi e sawtina, den

fudo kalluko bo suppitii. ²⁷ Gollotoo6e jom gesa wari, wi'i mo: "Joomiraawo, awdiiri geeri bane aawudaa der gesa maa na? Diga toy fudo kalluko koo do yiwi?" ²⁸ O toontii 6e, o wi'i: "Ganyo nun wadi dum.» Den, gollotoo6e 6en yami mo, wi'i: «Men jaha men doofaa fudo kalluko kon na?" ²⁹ O toontii 6e, o wi'i: "Aawo, gam to oon doofa fudo kalluko, on kawran e alkamaari. ³⁰ Accee dum mawnida faa wakkati dugge yottoo. To wakkati dugge yottake, mi wi'an ruggoo6e am doofa fudo kalluko kon taw, ha66a ko, watta der yiite. Amma alkamaari, 6e kawrita dum der beemal am.»»

Ballool 6innel mutaadihi

(Marku 4.30-32; Luka 13.18-21)

³¹ Yeesu wadani 6e ballool gonjol, wi'i: «Laa-maare Alla e nandi e 6innel mutaadihi, nel goddo etti aawi der gesa mum. ³² Binnel mutaadihi 6uri bikkol ledde kara li'o fu faandugo. Amma to nel fudi, enel 6ura ledde kara li'o mawnugo, nel laatoo leggal manjal faa pooli wada dadda mum dow licce maggal.»

Ballool yuufinirdum

(Luka 13.20-21)

³³ O wadani 6e ballool gonjol, o wi'i: «Laa-maare Alla e nandi e yuufinirdum, dum debbo etti hawrontiri e conni etorde tati, ko ni yuufini conni laawaani nin fu.»

Ko acci Yeesu e bata e ballaaji

(Marku 4.33-34)

³⁴ E ballaaji nun Yeesu baddiri him6e huune dum fu. O badday 6e to hinaa e ballaaji. ³⁵ O wadfi

ɗum gam hebbingo haala ka annabiijo batunoo, wi'i:
 «Mi maɓɓitan hunnuko,
 mi bata e ballaaji,
 mi batan, mi wurtina kujje cuudinoode
 diga ko duuniyaaru tagaa.»

Yeesu faantinii ballool fudo kalluko

³⁶ Baawo majjum, Yeesu acci himbe, hooti wuro. Aahiibe makko battii, yami mo, wi'i: «Faantin men ballool fudo kalluko der gesa.» ³⁷ O toontii be, o wi'i: «Aawudo aawdi booduni woni Bii neddo. ³⁸ Gesa nan woni duuniyaaru. Awdiiri geeri woni fotube naata der Laamaare Alla, fudo kalluko woni, tokkuube Kalludo. ³⁹ Ganyo aawudo fudo kalluko woni Ibiliisa, dugge laati nun nyalaane darɗal, ruggooɓe bo laatii malaykaaɓe. ⁴⁰ Hande no fudo kalluko doofirtee watee e yiite, hande non ɗum laatotoo nyalaane darɗal. ⁴¹ Bii neddo lilan malaykaaɓe mum, wurtina doyyooɓe himbe der hakke, e wadooɓe ko halli der laamaare mum. ⁴² O faddan be der yiite jahannama, ton be bullata, be yakkontira nyiye. ⁴³ Amma wakkati mum, foonni-tiibe jalbitinto hande naane der Laamaare Baaba mum. Goodudo noppi fu, nana!»

Ballool jawdi cuudiini

⁴⁴ «Laamaare Alla e nandi e jawdi cuudiini der gesa. Goddo hocciri ni, witti suuditii ni. Berne makko weli puy, den o yahi o sippoy ko o woodi fu, gam o sooda gesa nan.»

⁴⁵ «Faa hanne Laamaare Alla e nandi e tenko-toodo daartoowo sokiyaaje dime. ⁴⁶ No o yi'i sokiyaaje dime, o sippoy ko o woodi fu, o soodi de.»

Ballool taaruwol

⁴⁷ «Laamaare Alla e nandi kade e taaruwol paddaanjol der maayo, nanjony liyyi feere feereeji.

⁴⁸ No njol hebbi, suubotoobe foodi njol, wurtini far fonjo, 6e joodii 6e cubitii di. Be gatti liyyi booddi der killaaje, 6e boppi di nafataa goddum. ⁴⁹ Hande non dum laatotoo nyaanne duuniyaaru timmata. Malaykaabe waran suttontira hallube e woodube.

⁵⁰ Be padan hallube der yiite manje, 6e bulla, 6e yakkontira nyiye.»

Ballool kujje kese e kiidde

⁵¹ Yeesu yami 6e, wi'i: «On paamii huune dum fu na?» Be toontii, 6e bi'i: «Oo, men paamii.»

⁵² Den, o wi'i 6e: «Moodibbo tawreeta paamudo haala Laamaare Alla, e nandi hande jom wuro, burtinoowo huune kesum e kiiddum diga e jawdi mum.»

*Be Nasaratu salike ko goondini Yeesu
(Marku 6.1-6; Luka 4.16-30)*

⁵³ No Yeesu heennyi batugo e ballaaji, o yawti diga don. ⁵⁴ O witti genni makko to o mawni, oo waajoo der cuudi mabbe baajordi. Ko haaynaare nanji himbe hettinaniibe mo, 6ee bi'a: «Toy o hebi annal iri njal do, e baawde wadugo kaayeeffiji dii do? ⁵⁵ E goonja, kanko bane woni bii ceboowo ledde on na? Inniiko bane wi'etee Mariyama na? Miraabe makko bane Yaakuuba, e Yusufu, e Simon, e Yahuuda na? ⁵⁶ Enen e sakikiraaabe makko rewbe bane wondi do na? Den, toy o hebi dum don fu?»

⁵⁷ Dum hadi 6e goondingo mo. Gam majjum, o wi'i 6e: «Annabiijo teddintaake der genni mum, e der wuro mum.» ⁵⁸ O waday don haaynaareeji duuddi gam 6e goondinay mo.

14

Maayde Yuhaana gadoowo batisi

(Marku 6.14-29; Luka 3.19-20, 9.7-9)

¹ Wakkati majjum, Eroodu hooreejo leydi Galili nani Yeesu e batanee. ² O wi'i jaggiibe makko: «Yuhaana gadoowo batisi nun! O fintii. Kanjum acci oo woodi baawde wadugo kaayefiiji.»

³ Tawi Eroodu hokkiino laawol Yuhaana nanjee, haabee, watee der kasu. O wadii dum sabbu Erodiya, debbo mawniiko, Filippu. ⁴ Gam Yuhaana wi'iino Eroodu: «Laawol hokkay maa koowaa mo.» ⁵ Eroodu e yiduno warugo mo, amma oo hula himbe, gam himbe fu e goondini no Yuhaana laati nun annabiijo.

⁶ No nyalaane juulde dingol Eroodu yottii, gii Erodiya debbo naati e fija yeeso noddinaabe. Dum weli Eroodu puy. ⁷ O hunanii suka on, o hokkan dum huune ko yami fu. ⁸ Suka debbo on gollori ka inna mum tintini dum, wi'i Eroodu: «Wattanam do hoore Yuhaana gadoowo batisi der heedo!»

⁹ Berne Eroodu biisi, amma, gam sabbu o hunike yeeso noddinaabe makko, o hokki hunnuko ne hokkee suka debbo on. ¹⁰ O lili goddo yaha wudditaa hoore Yuhaana der kasu. ¹¹ Hoore nen waddaa der heedo, suka debbo on hokkaa. Kanko bo, o hokkoy inniiko. ¹² Aahiibe Yuhaana wari etti bannu makko, uwoy. Baawo majjum, 6e jahi 6e batoy Yeesu ko wadi.

Yeesu nyaannii himbe ujune joyo

(Marku 6.30-44; Luka 9.10-17; Yuhaana 6.1-14)

¹³ No Yeesu nani habaru on, o solti kanko tan, o naati laana, o yahi nokkuure deyyune. Himbe

nani ka, wurtoy diga ci'e mum, tokki mo e koyde.
¹⁴ No o wurti e laana, o yi'i jama'aare duunne, yurmeene maɓɓe wadi mo, den o nyawti nyawɓe tawaaɓe don.

¹⁵ No kiikiide wadi, aahiibe makko battii mo, wi'i: «Kiikiide wadi, kade bo, e ladde nun gonuden do. Accu himbe ben yawta, yaha der ci'e, soodaa ko nyaamata.» ¹⁶ Yeesu toontii be, wi'i: «Doole bane be jawta. Onon e ko'e moodon, kokkee be ko be nyaamata!» ¹⁷ Be toontii mo, be bi'i: «Peen joyo, e liyyi didi tan gooduden do.» ¹⁸ O wi'i be: «Gaddanee am dum do.»

¹⁹ O hokki hunnuko himbe joodinee dow fuɗo. Den o etti peen joyo kon, e liyyi didi din, o tiggiti, o yetti Alla. O nappiti peen kon, o hokki aahiibe makko seennana jama'aare. ²⁰ Be fu be nyaami be kaari. Aahiibe hawriti ko horii, dum hebbi killaaje sappo e didi. ²¹ Nyaamuɓe dum wadii worɓe ujune joyo, rewɓe e sukaaɓe limaaka.

*Yeesu yahii dow diyam
 (Marku 6.45-52)*

²² Don maa don, Yeesu dooli aahiibe mum naata laana, ardoo, jola fonjo maayo. Wakkati mum, oo waynoo jama'aare. ²³ Baawo no o waynodii be, o yawtiri dow waanne gam o wadaa du'aare kanko tan. Foti kiikiide wadii, kanko tan bo woni ton. ²⁴ Tawi laana nan wodfake diga e fonjo, ko galmaaji diyam e fiya na, gam na jabbitinto nun hennu. ²⁵ No faanii weetugo, Yeesu yottii to maɓɓe, e yaha dow maayo e koyde. ²⁶ No aahiibe makko yi'i mo oo yaha dow diyam e koyde, kulol manjol nanji be, be bi'i: «Beelu nun!» Be darii bee

kalɓa sabbu kulol. ²⁷ Don maa don Yeesu wi'i ɓe: «Deyyitee! Min nun, to on kulee!»

²⁸ Piyer toontii mo, wi'i: «Joomiraawo, to an nun e goonja, accu mi yaha dow diyam, mi wara to maa.»

²⁹ O toontii mo, o wi'i: «War!» Piyer wurtii laana, e yaha dow diyam, e fonnii to Yeesu. ³⁰ Amma no o yi'i hennu e satti, o huli, o fuddi mutugo, den o halɓi, o wi'i: «Joomiraawo, faabam!» ³¹ Don maa don, Yeesu foorti junɗo mum, jogii mo, wi'i: «An mo goondinki paanduki, gam ume ko gadudaa seko?» ³² Be fu dido, ɓe naati laana, den, hennu darii. ³³ Tawaaɓe der laana njan fu, sujidani Yeesu, wi'i: «E goonja, a laati nun Biddo Alla!»

*Yeesu nyawɓe der leydi Genesaret
(Marku 6.53-56)*

³⁴ Baawo no ɓe joli maayo, ɓe jottii leydi Genesaret. ³⁵ Himɓe tawaaɓe nokkuure nen anniti mo. Be lildi habaru der leydi nin fu, no o wari, ɓe gaddani mo nyawɓe fu. ³⁶ Bee eela mo o acca nyawɓe ɓen meema baa kummulol toggoore makko tan. Hande non bo, meemuɓe njan fu e yoofoo.

15

*Tawaanjal kaakiraaɓe
(Marku 7.1-13)*

¹ Farisaaɓe e moodiɓɓe tawreeta yiwoy Urusaliima, wari to Yeesu, yami mo, wi'i: ² «Ume wadi ko aahiɓe maa e waylita tawaanjal kaakiraaɓe meeden? Gam ɓe lootataa juude maɓɓe go ɓe nyaama.»

³ O toontii ɓe, o wi'i: «Onon bo na, ume wadi go oon baylita sariyaaji Alla no fottiranta tawaanjal moodon? ⁴ Gam Alla wi'i: “Teddin baaba maa e

inna maa.” O wi'i kade: “Jennudo baaba mum, dum bo inna mum, joomum e haani waree.”

⁵ Amma onon, oon bi'a, to neddo wi'ii baaba mum, dum bo inna mum: “Ko haani mi wallitiree laatike gedu Alla, den doole bane ballitaa baaba maa e inna maa.” ⁶ Nun nun baylitirdon haala Alla gam tawaanjal moodon. ⁷ Onon munaafitii6e! Esaaya wadii annabaaku dow moodon, wi'i:

⁸ “Lenyol njol do, e hunnuko tan nun teddinirtammi,

amma berde mabbe e woddodii am.

⁹ Bee kujidanammi, amma dum nafataa gam ko 6e janjinta laati nun miilooji him6e.”»

*Ko sobinta neddo
(Marku 7.14-23)*

¹⁰ Den, Yeesu noddi jama'aare, wi'i 6e: «Kettinee, paamee faa wooda: ¹¹ Ko naatata der hunnuko neddo bane sobinta mo. Amma ko wurtoto diga e hunnuko makko, kanjum sobinta mo.»

¹² Go aahii6e makko battii, wi'i mo: «Aa anni haala maada kan mettinii berde Farisaabe na?»

¹³ O toontii 6e, o wi'i: «Aawre fu ne Baaba am gonudo dow kammu aaway, ne doofete. ¹⁴ Accee 6e, wumu6e ardiibe wumu6e nun! To bumdo e ardii bumdo bannum, 6e fu dido, 6e jantan der gayka.»

¹⁵ Piyer toontii mo wi'i: «Faamin men haala kan.»

¹⁶ Yeesu wi'i mo: «Onon bo, faa jooni on galaa faamu na? ¹⁷ On paamay huune ko naati e hunnuko fu, der reedu dum pa'i, den dum wurtoo na?

¹⁸ Amma ko wurtoto e hunnuko fu, der berne dum yiwata, kanjum nun sobinta neddo. ¹⁹ Gam diga der berne neddo nun miilooji kalludi yiwata. Den di

gatta mo barol himbe, jeenu, kaaruwaaku, guyka, seedaago fewre, e batugo kalluka. ²⁰ Dum don nun woni ko sobinta neddo. Amma nyaamugo lootay juude mum hande no tawaanjal holliri sobintaa neddo.»

Debbo Kananinkeejo goondinii Yeesu

Marku 7.24-30

²¹ Baawo majjum, Yeesu yawti diga don yahi der jeyde Tirus e Sidon. ²² Debbo Kananinkeejo, jeyaado der leydi nin wari to makko, bati e daane towne, wi'i: «Joomiraawo, Bii Dawda, yurmam! Ginnool nun toorata biyam debbo sanne!» ²³ Amma o toontaaki mo gokka. Ko aahiibe makko wi'i mo: «Riiwu mo, gam o ac-cay halbugo, oo tokkiri en.» ²⁴ Yeesu toontii be, wi'i: «Mi lilaaka maa to baali Isira'iila majjudi tan.» ²⁵ Amma debbo on wari jiccii yeeso makko, wi'i: «Joomiraawo, war wallam!» ²⁶ Yeesu toontii mo, wi'i: «Dum woodaa nyaamdu sukaaabe ettee, faddanee dawaadi.» ²⁷ Debbo on wi'i: «Goonja nun Joomiraawo, amma dawaadi bo e subinoo nyaamdu caamoowol to joomiraaabe mum nyaamata.» ²⁸ Den, Yeesu toontii mo, wi'i: «Hey debbo, goondinki maa e mawni! Dum laatanee hande no jidirdaa.» E wakkati on, biyiiko yoofii.

Yeesu nyawtii nyawbe duu66e

(Marku 7.31-37)

²⁹ Yeesu yawti diga don, witti takkol maayo Galili, eenci dow waanne, joodii ton. ³⁰ Himbe duu66e wari to makko, be gaddani mo layoobe, e wumu6e, e moofidin6e, e muumidin6e, e nyawbe nyawuuji feere feere. Be desi be ley koyde Yeesu.

³¹ Haynaare nanŋi himbe, no be ji'i muumidinbe e bata, moofidinbe e yoofoo, layoobe e yaha deydey, wumuŋe bo e yi'a. Be teddini Alla mo Isira'iila.

*Yeesu nyaannii kade worbe ujune nayo
(Marku 8.1-10; Matiye 14.13-21)*

³² Yeesu noddii aahiibe mum, wi'i: «Himbe bee e yurminoo am. Gam wadii balde tati bee gondi e am, be goodaa ko be nyaamata. Mi yidaa bo riiwugo be be jawta e rafo, gam to rafo doyyu be e laawol.» ³³ Aahiibe makko wi'i mo: «Toy kebeten nyaamdu ko nyaannata jama'aare nee do e ladde haro do?» ³⁴ O yami be, o wi'i: «Peen noyo goodudon?» Be toontii mo, be bi'i: «Peen jeedido e likkol pettol sedda.»

³⁵ Baawo majjum, o hokki hunnuko jama'aare joodoo e leydi. ³⁶ O etti peen jeedido, e likkon sedda kon. O yetti Alla, o nappiti, o hokki aahiibe makko, be ceennani jama'aare. ³⁷ Be fu be nyaami faa be kaari. Be kawriti ko horii, hebbi killaaje jeedidi. ³⁸ Nyaamuŋe dum wadii worbe ujune nayo, rewbe e sukaaŋe limaaka. ³⁹ Baawo mum Yeesu waynii be. Den, o naati laana, o yahi leydi Magadan.

16

*Farisaaŋe yamii Yeesu wadana dum kayniidum
(Marku 8.11-13; Luka 12.54-56)*

¹ Farisaaŋe e Sadukiibe wari jarbaago Yeesu. Be yami mo o wadana be kayniidum yiwudum diga kammu. ² O toontii be, o wi'i: «[To on ji'ii dow kammu e wojji kiikiide, oon bi'a: "Nokkuuje woodan." ³ Subaka bo, to on ji'ii kammu e wojji e

ni66i, oon bi'a: "Diyam to6an." Oon anni sutton-tirgo ko wadotoo dow kammu, amma on baaway suttontirgo maane wakkatiire nee do!] ⁴ Him6e jaamanuuru hallunu, co6u6e, e daarta kaayee fi. 'Be ji'ataa kaayee fi gom, to hinaa kaayee fi Yonas.»

Baawo majjum, o acci 6e, o yawti.

*Hakkilango munaafitaare Farisaa6e e Sadukiibe
(Marku 8.14-21)*

⁵ No aahiibe jolata fon6o maayo far to, 6e jeggiti ko etti peen. ⁶ Yeesu wi'i 6e: «Kakkilee, deenee ko'e mon e yuufinirdum Farisaa6e e dum Sadukiibe.»

⁷ Aahiibe darii e wi'ontira hakkune mum: «Gam en ettay peen acci oo bata ka.»

⁸ Yeesu anniti ka 6e batata, wi'i 6e: «Ko wadi oon badda hakkune mon, oon batana dullere moodon jogaago peen? Onon 6e goondinki paanduki! ⁹ E goon6a faa jooni on paamay na? On ciwtoray peen joyo ko ceennanmi wor6e ujune joyo, e killaaje de kebbindon ko horii na? ¹⁰ On ciwtoray bo peen jee6ido ko ceennanmi wor6e ujune nayo, e killaaje de kebbindon ko horii na? ¹¹ Noy wadi go on paamay no haala peen bane batananmi, wakkati bi'umi on, kakkilane yuufinirdum Farisaa6e e dum Sadukiibe?»

¹² Den, 6e paami no yuufinirdum conni peen bane o batanta, amma, ekkitinol Farisaa6e e 6ol Sadukiibe.

*Piyer batii Yeesu nun woni Almasiihu
(Marku 8.27-30; Luka 9.18-21)*

¹³ Yeesu yahii leydi Kaysariya Filippu. O yami aahiibe makko, o wi'i: «Moy him6e wi'ata Bii neddo e laatii?» ¹⁴ Be toontii mo, 6e bi'i: «Wo66e e wi'a,

a laati nun Yuhaana gadoowo batisi. Wo66e e wi'a, an woni annabi Eliya. Wo66e kade e wi'a, an woni annabi Yere miya, to dum bo gooto der annabii6e.» ¹⁵ Yeesu yami 6e, onon bo na: «Moy bi'oton mii laatii?» ¹⁶ Simon Piyer toontii mo, wi'i: «An woni Almasiihu, Biddo Alla yonkinteejo.» ¹⁷ Den Yeesu ettitii haala wi'i mo: «Barke laatani maa, an Simon 6ii Yonas. Gam neddo bane hollitin maa dum, amma Baaba am gonudo dow kammu hollitin maa dum. ¹⁸ Min bo, mii wi'ee, an woni Piyer, waato hayre. Dow hayre nen mahanmi Eklesiya am, baa joonne maay6e waawataa ko jaalii ka. ¹⁹ Mi hokkete ma66itirgel Laamaare Alla. Ko calidaa e leydi do, salaama dow kammu. Ko jabudaa e leydi do bo, jabaama dow kammu.» ²⁰ Den, Yeesu waggini aahii6e mum, e semme, wi'i to 6e batu goddo, no kanko nun woni Almasiihu.

*Yeesu batanii maayde e pintol mum
(Marku 8.31-9.1; Luka 9.22-27)*

²¹ Diga wakkati mum, Yeesu fuddi faamingo aahii6e mum wi'i e haani o yaha Urusaliima. Ton dottii6e e limaamii6e, e moodi66e tawreeta tooroyta mo puy, 6e bara mo. Amma nyalaane tatawre, o fintan. ²² Den, Piyer yaari mo sera, wooltani mo wi'i: «Joomiraawo, Alla hadu dum! Iri majjum tawataa maa!» ²³ Yeesu yeeyitii, wi'i Piyer: «An Seydan, wittu 6aawo am! A laati nun ko doyyatammi. Miilooji maa yiway to Alla, to him6e di yiwi!»

Tokkugo Yeesu

²⁴ Den Yeesu wi'i aahii6e mum: «Jidudo tokkugo am fu, acca miijaanaago hoore mum, etta legal

mum palaanjal, tokkammi. ²⁵ Gam jiddo hisingo yonki mum, dullan ki. Amma, majjindo yonki mum gam am, hisinan ki. ²⁶ To neddo hebii huune fu der duuniyaaru do, ko yonki mum halki, ume dum nafi mo? Naa ume neddo waawata ko hokki gam sooditaago yonki mum? ²⁷ Gam Bii neddo waran e tedduñal Baaba mum, e malaykaabe mum. Den o yoban moy fu ko wadi der golle mum. ²⁸ E goonja batanmi on, tawaaɓe do, woɓɓe mum maayataa, ko ɓe ji'a Bii neddo e warida e laamaare mum.»

17

Tagudi Yeesu waylitake

(Marku 9.2-13; Luka 9.28-36; 2 Piyer 1.16-18)

¹ Baawo balde jeego'o, Yeesu yahidi e Piyer e Yaakuuba e minyum Yuhaana. O yaari ɓe sera, faa dow waanne towune. ² Tagudi makko waylitii yeeso maɓɓe. Yeeso makko e jalba hande naaje, gineeji makko rawni tar hande jayñol. ³ Muusa e Eliya suppitani ɓe, e badda e makko. ⁴ Piyer etti haala wi'i Yeesu: «Joomiraawo, wonaago men do e woodi. To aa yidi, mi darnan do bukaaji tati: an wooru, Muusa wooru, Eliya wooru.»

⁵ O heennyay batugo, ko duulel jalboowel gom wari ommi ɓe. Don daane gom yiwi der duulel ñel, wi'i: «Oo do laatii Biddo am jidaado, mo cubumi. Kettinane mo!»

⁶ No aahiibe nani daane nen, ɓe jani, ɓe kippii e leydi, ɓe kuli sanne. ⁷ Yeesu battii, meemi ɓe, wi'i: «Umme, to on kulee.» ⁸ Den, ɓe ɓanti gite, ɓe ji'ay goddo, sey Yeesu tan.

⁹ No 6e jippotoo diga dow waanne nen, Yeesu waggini 6e, wi'i: «To on batee goddo ko ji'udon, faa to Bii neddo fintii diga e maaybe.» ¹⁰ Den, aahiibe makko yami mo, wi'i: «Gam ume ko moodiibe tawreeta e wi'a: "Eliya nun artata wara"?» ¹¹ O toontii 6e, o wi'i: «Goonja nun, Eliya nun artata wara, moyyina huune fu. ¹² Amma mii wi'a on, Eliya wari ko. Amma 6e annitay mo, 6e gadanii mo ko 6e jidi fu. Hande non 6e toorirta Bii neddo bo.»

¹³ Aahiibe faami no haala Yuhaana gadoowo batisi nun o batanta 6e.

*Yeesu nyawtii suka mo ginnawol toorata
(Marku 9.14-29; Luka 9.37-43)*

¹⁴ No 6e bittoy to jama'aare woni, gorko gom wari jiccii yeeso Yeesu. ¹⁵ O wi'i: «Joomiraawo, yurma biyam gorko! Ginnool nun woni e makko, enjol toora mo puy. To njol ummanake mo, enjol doyya mo der yiite, nokkun bo der diyam. ¹⁶ Mi yaarii mo to aahiibe maa, amma 6e baaway ko nyawti mo.»

¹⁷ Yeesu toontii, wi'i: «Hey, onon himbe jaa-manuuru hallunu, 6e walaa goondinki! Faa dey gondanmi e moodon? Faa dey tokkanmi muniyango on? Gaddanee am mo do!» ¹⁸ Yeesu falmi ginnool tawaanjol der suka on, njol wurtii, o yooffi don maa don.

¹⁹ Baawo majjum, aahiibe makko yami mo kambe tan, wi'i: «Ume acci men baaway ko riiwi ginnool njol?» ²⁰ Yeesu toontii 6e, wi'i: «Gam goondinki moodon e faandi. E goonja batanmi on: To goondinki moodon e foti baa hande binnel mutaadihi, on baawan ko wi'i waanne nee do: "Eggu

do, jahaa to,” ne eggan bo. Walaa ko tampoton wadugo. ²¹ [Amma, ginnool hande njol do wur-tataako to hinaa e du'aare, e suumaye.]»

*Yeesu batanii maayde e pintol mum de didawre
(Marku 9.30-32; Luka 9.43-45)*

²² No 6e boositintoo der leydi Galili, den Yeesu wi'i 6e: «Bii neddo wattete der juude himbe. ²³ Be baran mo, amma nyalaane tatawre o fintan.»

Berde aahii6e makko biisii puy, no 6e nani ka.

Yeesu yobii ceede faada

²⁴ No Yeesu e aahii6e mum yottii Kafarnahum, jaboobe ceede faada suudu Alla battii Piyer, wi'i mo: «Moodibbo moodon yobataa woni ceede faada suudu Alla?» ²⁵ Piyer toontii, wi'i: «Oo yoba.» No Piyer naati der wuro, Yeesu arti etti haala, wi'i: «Simon, ume miiludaa? Bey nun haani yoba ceede faada? Bi66e genni nun naa hob6e?» ²⁶ Piyer toontii, wi'i: «Hob6e nun haani yoba.» Yeesu wi'i mo: «Den, bi66e genni haanay yoba. ²⁷ Amma, gam to en laatana himbe fergere, yahu maayo. Tuunnu malimali maa, pitodaa linnjol njol artudaa nanjudaa. Den nyaabaa hunnuko maggol, a tawan ceede cardi der don. Ikkinnaa de, jobanaa en, min e maa.»

18

*Burdo manju der Laamaare Alla
(Marku 9.33-37; Luka 9.46-48)*

¹ Wakkati majjum, aahii6e Yeesu battii, yami mo, wi'i: «Moy buri manju der Laamaare Alla?»

² Yeesu noddi sukayel, darni njel yeeso ma66e,

³ wi'i: «E goonja batanmi on: to on baylitaaki

laatidon hande sukahon petton, on naatoytaa der Laamaare Alla. ⁴ Gam majjum, leesindo hoore mum, hande sukayel nel do, kanko nun burata manju der Laamaare Alla. ⁵ Ja6biido sukayel pettel hande nel do, e inne am, min nun joomum ja6bii.»

Manju hakke

(Marku 9.42-48; Luka 17.1-2)

⁶ «Amma to goddo doyyii sukahon petton, goondinkon am, gooten mum der hakke, dum buranno hoyango mo, o habbanee namarde e daane, o faddee caka maayo. ⁷ Bone laatani duuniyaaru nuu, gam woodi ko doyyata himbe der hakke. Wadataako ko doyyata himbe waray, amma bone laatanto laatiido daliila majjum!

⁸ To junjo maa, dum bo koynal maa nun wadinte hakke, wudditin de boppaa to woddi. Dum burante woodugo, naataa aljanna e koynal gootal, dum bo e junjo wooto, e no paddirtedaa e koyde maa didi, dum bo e juude maa didi der yiite tabitiije. ⁹ To bo itere maa nun wadintee hakke, doofu ne boppaa to woddi. Dum burante hoyugo naataa aljanna e itere woore, e no paddirtedaa e gite maa didi der yiite jahannama.»

Balloom dow baalel majjunel

(Luka 15.3-7)

¹⁰ «Kakkilee, to on jawee baa gooten der sukahon petton kon. Gam mii wi'a on, malaykaa6e makkon, e darii wakkati fu, dow kammu e daara yeeso Baaba am gonudo dow kammu. [¹¹ Gam Bii neddo warii hisingo majju6e.]

12 Kaye miiludon? To neddo e woodi baali hewre, go baala goota majji, o accataa lasooji naay e sappo e jeenay koriidi dow waanne, o daartaa majjuna nan na? 13 E goonja batanmi on: to o yiitii na, o seyorto na bura lasooji naay e sappo e jeenay koriidi, di majjay. 14 Hande non Baaba moodon gonudo dow kammu yidaa baa gooto, der sukahon kon, majja.»

Yaafanaago banniraawo

15 «To banniraawo maa woofanii maa, yahu to makko an tan, kollaa mo onon dido. To o nootike, a hebitake mo. 16 Amma to o hettinaaki ka kollataa mo, den wittu, jahidaa e neddo gooto, dum bo dido, gam haala kan moyyinee yeeso seedeebe dido, dum bo tato. 17 To o salike hettinanaago 6e, den batu ka Eklesiya. To o salike hettinanaago Eklesiya bo, den fu daaree mo hande keefeero, dum bo jaboowo ceede faada.

18 E goonja batanmi on: Huune fu ko calidon e leydi do, salaama dow kammu. Ko jabudon e leydi do, jabete bo dow kammu.» 19 Mii bata on kade e goonja: «To himbe dido e duuniyaaru do nannantirii dow huune ko 6e eelata, Baaba am gonudo dow kammu hokkan 6e dum. 20 Gam to himbe dido dum bo tato e hawritii e inne am, mi na'on caka ma66e.»

Ballool gollotoodo caliido yaafaago

21 Den Piyer battii Yeesu, yami mo, wi'i: «Joomiraawo, de noy nun haani mi yaafano banniraawo am to o woofanii am? De jeedidi na?» 22 Yeesu toontii mo, wi'i: «De jeedidi tan bane bi'umaa mi, amma de lasoy tati e sappo faa de jeedidi.

²³ Hande non Laamaare Alla e nandi e laamiido gom jidudo gollotoobe mum liisanoo dum jawdi muudum. ²⁴ No o fuddi liisaade, be gaddani mo joganiido mo ceede cardi miliyooji duuddi. ²⁵ Gorko on woodaa ko yobirta mo. Den, laamiido on hokki laawol o sippee, kanko e deekiiko, e sukaaabe makko, e ko o woodi fu, gam o yoba nyamaane nen. ²⁶ Gollotoodo on jiccii yeeso makko, eeli mo, wi'i: "Joomiraawo Munyanam, mi yobete fu!" ²⁷ Joomiraawo on yurmii mo, yaafanii mo nyamaane nen, acci mo, o yawti.

²⁸ No o wurtii, o fotti e banniraawo makko joganiido mo ceede cardi hewre. O gattii mo, o deddi daane makko, o wi'i: "Yobam ceede am!" ²⁹ Banniiko jiccii, eeli mo, wi'i: "Munyanam, mi yobete!" ³⁰ Amma o jabay. O yaari mo o maɓɓoy der kasu, faa de o yobidi nyamaane nen fu. ³¹ No banniraabe makko gollotoobe horiibe yi'i ko wadi, mone maɓɓe ummii puy, be jahi be batoy joomiraawo maɓɓe ko wadi. ³² Den, joomiraawo on nodditii gollotoodo on, wi'i mo: "An gollotoodo kalludo! Mi yaafanakeno maa nyamaane joganinodaa am fu, gam a sawrinii am. ³³ An bo, haanayno jurmodaa banniraawo maa hande no jurmoriimaa mi na?" ³⁴ Mone wadi joomiiko, watti mo e juude hiitotoobe. O maɓɓaa der kasu, faa de o yobidi nyamaane nen fu. Den Yeesu beydi wi'i:

³⁵ "Hande non Baaba am gonudo dow kammu wadanta on to moy moodon fu yaafanaaki banniraawo mum e berne woore."»

Ekkitinol dow ceergal
(Marku 10.1-12; Tokkitaaki. Tawreeta 24.1-4;
Matiye 5.31-32; Luka 16.18)

¹ No Yeesu heennyi fillaaji dīn, o yawti diga Galili, o yahi Yahudiya, far fonjo maayo Urdun. ² Jama'aare duunne e tokki mo, den o nyawti ton nyawbe.

³ Wobbe der Farisaaɓe wari to makko, yami mo gam jarboo mo, wi'i: «Gorko e woodi laawol seera debbo mum, baa to gam daliila kaye nun na?» ⁴ O toontii be, o wi'i: «On jannay ko winnaa e dewtere na? Diga fuddoode Alla tagii gorko e debbo.» ⁵ O wi'i: "Gam majjum gorko accan baaba mum e inna mum, takkontira e debbo mum, be fu dido, be laatoɓo bannu gootol."» ⁶ Hande non be laatataako kade dido, amma bannu gootol. Den kan, to neddo seennu ko Alla hawti.

⁷ Farisaaɓe ben yami mo, wi'i: «Gam ume ko Muusa wi'i gorko hokka debbo derewol ceergal to oo seera mo?» ⁸ Yeesu toontii be, wi'i: «Gam sabbu yoorugo berde moodon nun acci ko Muusa hokki on laawol ceeron rewbe moodon. Amma diga fuddoode, dum laataakino non. ⁹ E goonja bi'anmi on, ceerudo debbo mum to hinaa gam daliila jeenu, to o hoowi goddo, o wadii jeenu.»

¹⁰ Aahiiɓe makko wi'i mo: «To non non nun haala gorko e debbo laatii, gomma to neddo banu.» ¹¹ Yeesu toontii be, wi'i: «Himbe fu bane waawata ko jabi haala kan, sey be Alla hokki dum tan. ¹² E woodi rimaabe e laatii waatoraabe. Wobbe bo himbe nun watti be dum. Wobbe kan banataa gam daliila Laamaare Alla. Baawudo ko jabi haala kan fu, jaba!»

*Yeesu du'anake sukahon petton
(Marku 10.13-16; Luka 18.15-17)*

¹³ Baawo majjum, himbe waddani Yeesu sukahon petton, gam o yowa juude makko dow makkon o du'anoo kon, amma aahiiɓe makko nya-asitii ɓe. ¹⁴ Den Yeesu wi'i ɓe: «Accee sukahon petton wara to am, to on kadee kon, gam Laamaare Alla laatani nun wa'uɓe hande makkon.» ¹⁵ O yowi juude makko dow makkon, den o yawti diga don.

*Yeesu e gojankeejo jom jawdiijo
(Marku 10.17-31; Luka 18.18-30)*

¹⁶ Gojankeejo gom battii Yeesu, yami mo, wi'i: «Moodibbo, boodɗum ume haani mi wada, go mi heɓa yonki tabitiiki?» ¹⁷ Yeesu wi'i mo: «Ko wadi aa yamammi dow ko woodi? Alla tan woni boodɗo! To aa yidi heɓugo yonki tabitiiki, sey tokkaa sariyaaji.» ¹⁸ Gorko on yami Yeesu, wi'i: «Diye nun sariyaaji ɗin?» Yeesu toontii mo, wi'i: «Taa waru nedɗo, taa jeenu, taa wujju, taa seeda fewre. ¹⁹ Teddin baaba maa e inna maa, den jidaa banniraawo maa hande no jidirdaa hoore maa.» ²⁰ Gojankeejo on wi'i mo: «Mii jogii sariyaaji dii don fu. Ume nun horii kade?» ²¹ Yeesu wi'i mo: «To aa yidi laatodaa kebbudo, yahu cippaa ko goodudaa, kokkaa talakaabe ceede majjum. Den a heɓan jawdi dow kammu. Baawo majjum, garaa tokkaa am.»

²² No gojankeejo on nani haala kan, yawti e ɓerne biisiine, gam o laati nun jom jawdiijo. ²³ Den, Yeesu wi'i aahiiɓe mum: «E goonja batanmi on, edum sadi jom jawdiijo naata der Laamaare Alla! ²⁴ Mii batitoo on ka kade, edum ɓuri hoyugo,

jelooba wurtoroo e hinere baatal, e no jom jawdi-ijo naatirta der Laamaare Alla.» ²⁵ No aahiibe makko nani ka, haaynaare nanni dum, wi'i: «Den, moy waawata ko hisi?» ²⁶ Yeesu daari be, wi'i: «E himbe, dum don wadataako, amma to Alla, huune fu wadoto.»

²⁷ Den, Piyer etti haala wi'i mo: «Minon, men accii huune fu men tokki maa. Ume nun laatantoo men?» ²⁸ Yeesu wi'i be: «E goonja batanmi on, to huune fu laatinaama kesum, Bii neddo joodoto e kittaal laamaare teddujal makko. Den, onon sappo e dido tokku be am, on joodoto dow kittaaje sappo e didi, kiitodon lenyi Isira'iilaabe sappo e didi. ²⁹ Neddo fu accudo wuro mum, e sakikiraa be mum worbe e rewbe, e baaba mum, dum bo inna mum, e sukaabe mum, e gese mum, gam am, o heban ko buri dum, kade bo, o heban yonki tabitiiki. ³⁰ Amma duube ardiibe jooni, laatoto sakitiibe, duube der sakitiibe jooni bo, laatoto ardiibe.»

20

Ballool gollotoobe der gesa innabooje

¹ «Laamaare Alla e nandi e jom gesa innabooje. O wurtii subaka kecco, gam o daarta gollotoobe, o yaara to gesa innabooje makko. ² O nannantiri e gollotoobe, o yoba be nyalaane fu ceede cardi goote. Den o yaari be gesa makko. ³ O wurtii jaka yande jeenay, o tawi wobe e joodii der luumo, woodaa gadeteenal. ⁴ O wi'i be: "Jahee gollo don, onon bo der gesa innabooje am, mi yoban on ko haani," ⁵ kambe bo be jahi. Jom gesa on witti kade caka nyalooma e yanne tati, o wadi hande

non. ⁶ Baawo majjum, wakkati yanne joy, o wurtii kade. O tawi wobbe e darii, woodaa gadeteenal. O wi'i be: "Ume wadi ko oon nyalli daraago do, on goodaa gadeteenal?" ⁷ Be toontii mo, be bi'i: "Men kebay ettudo men golle." O wi'i be: "Jahee onon bo gollofon der gesa innabooje am."

⁸ No kiikiide wadi, jom gesa on wi'i deenudo jawdi mum: "Noddu gollotoobe ben, jobaa moy fu ceede mum. Puddiraa sakitiibe, keennyitiraa ardiibe." ⁹ Ettanoobe golle deydey alaasara wari, moy maabe fu hokkaa ceede cardi goote. ¹⁰ Ardinoobe etteego golle bo wari. Bee miiluno joddi maabe buran ni bee to. Amma moy maabe fu yobaa ceede cardi goote. ¹¹ No be jobaa, bee dumbitoo dow jom gesa on, ¹² bee bi'a: "Sakitiibe wari, yanne woore tan gollii, ko potindaa be e minon golliiibe nyalaane ne fu, der naane e guli!" ¹³ Jom gesa on toontii gooto maabe, wi'i: "Banniraawo am, mi farkanay maa. En nannantir bane dow ceede cardi goote nyalaane fu na? ¹⁴ Ettu joddi maa, dillu. Mii yidi yobugo cakitiido hande no maa. ¹⁵ Laawol hokkay am mi wadira ceede am no jidirmi na? A daaririi am e gite kallude gam mi wadii ko woodi na?"» ¹⁶ Yeesu wi'i: «Hande non sakitiibe laatortoo ardiibe, ardiibe bo laatoo sakitiibe.»

*Yeesu batanii maayde e pintol mum de tatawre
(Marku 10.32-34; Luka 18.31-34)*

¹⁷ No Yeesu yahata Urusaliima e aahiibe mum, o noddi sappo e dido ben, feere mum, o wi'i be: ¹⁸ «Nani een jaha Urusaliima. Ton Bii neddo wattoyte der juude hooreebe limaamiibe, e moodiibe

tawreeta. Be kiitoto mo kiita maayde. ¹⁹ Be gattan mo der juude heeferbe, gam be jaanca mo, be piya mo looci, be bila mo dow leggal palaanjal. Amma nyalaane tatawre, o fintan.»

*Elgal inna Yaakuuba e Yuhaana
(Marku 10.35-45; Luka 22.24-27)*

²⁰ Den, inna biɓbe Jebede e sukaaɓe mum battii Yeesu. O jiccii yeeso Yeesu gam o eela dum ballal.

²¹ Yeesu wi'i mo: «Ume jidudaa?» O toontii mo, o wi'i: «Mii yidi, to a laamike, nootodaa biɓbe am dido bee do, gooto joodoo nyaamo maada, gooto bo nano maada.» ²² Yeesu toontii, wi'i: «On annaa ko eeloton am. On baawan ko yariri jarirgel nel jarirammi na?» Be toontii mo, be bi'i: «Men baawan.» ²³ O wi'i be: «Goonja nun, on baawan. Amma joodaago nyaamo am e nano am, min bane hokkata dum. Bee do Baaba am siryanii joonde den nun hebata de.»

²⁴ No aahiibe sappo horiibe nani ka, mone maɓbe ummii dow banniraabe maɓbe dido ben.

²⁵ Den, Yeesu noddi be, be fu, wi'i be: «Oon anni hooreebe duuniyaaru, no boni nun jogorii himbe mum. Mawbe bo e holla himbe mum baawde.

²⁶ Amma, dum wadataako hande non hakkune moodon. Jidudo laataago mawdo caka moodon fu, joomum laatoo jaggotoodo mon. ²⁷ Kade bo, jidudo ardaago e moodon fu, joomum laatoo maccudo moodon. ²⁸ Hande non, Bii neddo waray gam jagganeego, amma, jagganaago himbe waddi mo, o hokkitira yonki makko gam sooditaago duuɓbe.»

*No Yeesu wuntiniri wumube dido
(Marku 10.46-52; Luka 18.35-43)*

²⁹ Yeesu e aahiiɓe mum e wurtoo Yeriko, go jama'aare duunne e tokki mo. ³⁰ Wumuɓe dɗo gom e joodɗoo sera laawol. Be nani e wi'ee, Yeesu nun yawtata don, den ɓe janti ɓee kuuɓa, ɓee bi'a: «Joomiraawo Bii Dawda, yurma men!» ³¹ Jama'aare e falma ɓe gam ɓe jeedoo, amma ɓe beydi huuɓugo e semme, ɓee bi'a: «Joomiraawo Bii Dawda, yurma men!» ³² Yeesu darii, noddi ɓe, wi'i: «Ume jidudon mi wadana on?» ³³ Be toontii mo, ɓe bi'i: «Joomiraawo, wuntin men.» ³⁴ Yeesu yurmii ɓe, meemi gite maɓɓe. Don maa don ɓe bumti, ɓe tokki mo.

21

Yeesu naatii Urusaliima
(*Marku 11.1-10; Luka 19.28-40; Yuhaana 12.12-19*)

¹ No Yeesu e aahiiɓe mum faanii Urusaliima, ɓe jottii Baytifaaji, takkol waanne wi'eteene waanne Jaytuuje. Yeesu lili aahiiɓe dɗo. ² O wi'i ɓe: «Jahee siire wonune yeeso moodon, to oon naata ne, on tawan babba e ɓinɗel mum e haɓɓii. Pittee dɗi gaddanon am. ³ To godɗo yamii on gokka fu, toontee mo: “Joomiraawo nun bukaa dɗi.” Don maa don, o accan on gaddon dɗi.»

⁴ Dum wadii, gam hebbingo haala ka annabiijo batuno, wi'i:

⁵ «Batee ɓiɓɓe Siyoona, bi'on:
“Daaree, laamiɗo mon e wara e mon,
oo dɗigi, oo waddii babba,
e ɓinɗel mum.”»

⁶ Aahiiɓe ɓen yahi, wadi ko Yeesu bati ɓe. ⁷ Be gaddi babba e ɓinɗel mum, ɓe daddi toggooje

maɓɓe dow majji, den Yeesu waddii. ⁸ Duuɓɓe der jama'aare nen weyyiti gineeji mum dow laawol. Wobɓe bo salti licce ledde, e weyyita dow laawol. ⁹ Ardiiɓe Yeesu, e tokkinɓe mo ɓaawo fu, e hulgina e wi'a: «Hosana, Bii Dawda! Barke laatanoo ga-roowo e inne Joomiraawo! Hosana Joomiraawo mo dow kammu!»

¹⁰ No Yeesu naati Urusaliima, genni fu laawontirii. Himɓe e yamontira, e wi'a: «Moy nun gorko oo do?» ¹¹ Jama'aare toontii, wi'i: «Yeesu annabiijo, mo Nasaratu, der leydi Galili nun.»

Yeesu riiwii sippooɓe e soodoɓe der suudu Alla (Marku 11.15-19; Luka 19.45-48; Yuhaana 2.13-22)

¹² Yeesu naatii der suudu Alla. O riiwi sippooɓe, e soodoɓe, o hippii taaburuuji cengotooɓe ceede, e kittaaɓe sippooɓe tantabaraaji. ¹³ Den, o wi'i ɓe: «Alla batii der Dewtere, wi'i: "Suudu am noddete suudu to du'aare wadatee." Amma onon, on gartirii ɲol suudorde wuyɓe!»

¹⁴ Wumuɓe e layooɓe wari to makko der suudu Alla, go o nyawti ɓe. ¹⁵ Hooreeɓe limaamiiɓe, e moodiɓɓe tawreeta, mone mum ummi no yi'i kujje kayniide de Yeesu wadata, e no sukaaɓe hulginirta der suudu Alla, e wi'a: «Hosana Bii Dawda!» ¹⁶ Den ɓe bi'i: «Aa nana ko sukaaɓe ɓen batata na?» Yeesu toontii ɓe, wi'i: «Mii nana. On meeday ko janni haala kaa do na? "A heɓii maanteego diga e kunnude sukaaɓe, e musinooɓe.»»

¹⁷ Den, o acci ɓe, o wurtii siire nen, o yahi Baytaniya, o waaloy ton.

Yeesu yaa'ike ibbi (Marku 11.12-14, 20-26)

18 Fini mum subaka, Yeesu dawi e witta der siire, go rafo wadi mo. 19 O hollirii ibbi sera laawol. O yaali to makki, amma o taway goddum, sey baafe tan. Den o bati ibbi kin, o wi'i: «A rimataa biɓɓe kade faa abada!» Don maa don, ibbi kin yoori. 20 No aahiibe makko yi'i dum, haaynaare nanɗi dum, den ɓe yami mo, ɓe bi'i: «Noy ibbi kin yooriri don maa don?» 21 O toontii ɓe, o wi'i: «E goonja batanmi on: To oon goondini, on gaday seko, on gadan ko ɓuri ko ibbi kin wadanaa. On baawan ko wi'i, waanne nee do: “Doofa diga do, yantoy der maayo,” dum laatoto bo. 22 To oon goondini, ko eeludon e du'aare fu, on keban dum.»

*Yahuduube e yama diga toy baawde Yeesu yiwi
(Marku 11.27-33; Luka 20.1-8)*

23 Yeesu naati der suudu Alla. No o waajotoo, hooreeɓe limaamiiɓe, e dottiiɓe Yahuduube battii, yami mo, wi'i: «E baawde dey gadirtaa kujje dee? Moy hokku maa baawde majjum?» 24 Yeesu toontii ɓe, wi'i: «Min bo, mi yaman on yande goote. To on toontike am, mi batan on e baawde dey nun gadiranmi huune dum. 25 Moy lili Yuhaana wada himɓe batisi? Alla nun, naa himɓe?» Be baddi hakkune maɓɓe, ɓe bi'i: «To en bi'i “Alla nun”, o wi'an: “Den, ume wadi go en goondinay Yuhaana?” 26 Amma to en toontike bi'uden “himɓe nun”, een kula himɓe bo, gam himɓe fu e daari Yuhaana hande annabiijo.»

27 Be toontii Yeesu, ɓe bi'i: «Men annaa.» Kanko bo, o wi'i ɓe: «To non min bo, mi batataa on to e baawde dey nun gadiranmi kujje dee.»

Ballool rindaabe dido

²⁸ Yeesu beydi wi'i: «Kaye miiludon e ballool ɲol do: Gorko gom nun woodunoo sukaaɓe worɓe dɔdo. O bati arano, o wi'i dum: "Suka am, yahu golloɗaa to gesa innabooje." ²⁹ Suka on toontii, wi'i: "Mi yahataa." Amma ɓaawo nii, o miijitii, o yahi. ³⁰ Baaba on noddi suka dɔɗabo, wi'i mo ka o wi'unoo arano on. Oo don toontii, wi'i: "Woodi Baaba, mi yahan" Amma o yahay. ³¹ Der kamɓe dɔdo ɓen, moy nun e maɓɓe wadi ko baaba mum yidi?» Be toontii, ɓe bi'i: «Arano on nun.» Den, Yeesu wi'i ɓe: «E goonja batanmi on, jaɓooɓe ceede faada, e kaaruwaaɓe artan on naatoygo Laamaare Alla. ³² Gam Yuhaana warii caka moodon, hollii on laawol foonnitaare, on jabay haala makko. Amma jaɓooɓe ceede faada e kaaruwaaɓe goondinii mo, go onon yi'uɓe dum, on tuubay goondindon mo.»

Ballool gesa innabooje

(Marku 12.1-12; Luka 20.9-19)

³³ «Kettinee ballool gonɲol kade. Neddo gom nun tiggii gesa innabooje mum. O wadi kowaagol kara, o fiiltini ka. O wasi gayka to ɓiɓɓe innabooje ɓiddetee, o mahi suudu towukol deenirkol der gesa ka. Baawo mum, o accani ka gollotooɓe makko ɓe gadi haya, den o wadi jahaanjal. ³⁴ No wakkati ɓorugo innabooje yottii, o lili gollotooɓe makko to reeninaaɓe gesa, ɓe gaddanaa mo gedu makko der ɓiɓɓe innabooje den. ³⁵ Amma reeni-naaɓe gesa ɲan nanɲi lilaaɓe ɓen, fiyi gooto, gooto bo, ɓe bari dum, tataɓo ɓe paddi dum kaaye, ɓe bari. ³⁶ Jom gesa on lilitii gollotooɓe mum, ɓuruɓe arandeeɓe duudugo. Reeninaaɓe gesaa, wadani ɓe no wadannoo arandeeɓe. ³⁷ Faa sakitiine, o lili

biyiiko gorko to maɓɓe, o wi'i: "No waɗi fu, ɓe teddinan ɓiyam." ³⁸ Amma no reeninaaɓe gesa yi'i mo, ɓe bi'ontiri hakkune maɓɓe: "Kanko woni donoowo gesa ɗan. Garee baren mo, donen ɗa!"» ³⁹ Den, ɓe nanɗi mo, ɓe paɗɗi mo ɓaawo gesa, ɓe bari mo. ⁴⁰ Jooni noo, to jom gesa innabooje on wari, noy o waɗata ɓe?»

⁴¹ Be toontii mo, ɓe bi'i: «O halkan reenuɓe halluɓe ɓen halkere naawune. Den o hokkan woɓɓe gesa ɗan, wada haya, baawooɓe ko hokki mo geɗu makko, to wakkati ɓorol ɓiɓɓe fotii.»

⁴² Baawo majjum, Yeesu wi'i ɓe: «On meeday janɗugo ko winnaa der dewtere na?

"Hayre ne mahooɓe woppi,
kayre laatii hayre jogiine maadi."
Kanjum woni golle Joomiraawo,
eɗum haaynii e gite meeden!»

⁴³ Gam majjum, mii wi'a on: «Laamaare Alla sotiinte caka moodon, ne hokkee himɓe lenyi janani, wadooɓe ko Alla yidi. ⁴⁴ [Nedɗo januɗo dow hayre nen, heltoto. Mo ne yanti dow mum fu bo, muun-yitinto.]»

⁴⁵ No hooreeɓe limaamiɓe e Farisaaɓe nani ka, ɓe paami kamɓe nun Yeesu waɗani ballaaji dii.

⁴⁶ Bee daarta laabi no ɓe nanɗirta mo, amma ɓee kula himɓe, gam himɓe fu e daari mo annabiijo.

22

Ballool dow ɓangal (Luka 14.15-24)

¹ Yeesu baddi ɓe kade e ballaaji, wi'i: ² «Laamaare Alla e nandi hande laamiido gom gaɗuɗo julɗe ɓangal ɓiyum. ³ O lili gollotooɓe makko noddanaa

mo noddinaaɓe julɗe ɓangal. Amma noddinaaɓe ɓen yiday warugo. ⁴ O lili kade gollotooɓe makko woɓɓe, o wi'i ɓe: "Bi'ee noddinaaɓe ɓen, huune fu siriyaama, ga'i e baali payudi hiisaama, huune fu gasii, ɓe gara nyaamɗe." ⁵ Amma noddinaaɓe yeebii noddooɓe nen, hiinnii haajuuji mum. Oo ɗo yawtiri gesa mum, oo to bo yawtiri daartiiru mum. ⁶ Horiibe nanɗi gollotooɓe, toori ɓe, wari ɓe. ⁷ Mone laamiido ummii puy. O lili soogeeji makko yaha halkaa himɓe ɓen, wuuda ci'e maɓɓe. ⁸ Baawo majjum, o wi'i gollotooɓe makko: "Nafa ɓangal ɓenni, amma noddinanooɓe fotay nyaamugo ka. ⁹ Gam majjum, jahee to fottirɗe laabi, noddon ɓe tawudon don fu wara." ¹⁰ Gollotooɓe ɓen yahi to fottirɗe laabi, noddii ɓe tawi don fu, halluɓe e wooduɓe fu, faa suudu hebbi himɓe.

¹¹ Laamiido naati gam daara noddinaaɓe mum. O hollirii godɗo gom, mo ɓornaaki gineeji ɓangal. ¹² O ɓattii mo, o wi'i: "Banniraawo am, noy naatirɗaa ɗo go a ɓornaaki gineeji ɓangal?" Amma, oo jeedii. ¹³ Den, laamiido wi'i gollotooɓe mum: "Kaɓɓee mo, koyɗe e juude, boppon yaasi, der niwre. O wulla ton, o yakkontira nyiiye."» ¹⁴ Yeesu tokki wi'ugo: «Noddaaɓe e duudi, amma suɓaaɓe duudaa.»

*Yobugo laamiido Roma ceede faada
(Marku 12.13-17; Luka 20.20-26)*

¹⁵ Farisaabe yahi baddoy dow no ɓe nanɗirta Yeesu der haala mum. ¹⁶ Be lili aahiibe maɓɓe woɓɓe, e ɓe Eroodu, ɓe bi'i mo: «Moodibbo, emen anni a laati nun goonjaajo. E goonja nun janninirtaa laawol Alla, a hulataa bo himɓe, gam a burontirtaa himɓe. ¹⁷ Den, batu men ko miiludaa dow haala

kaa do: E haani men joba laamiido Roma ceede faada naa haanay?»

¹⁸ Amma Yeesu e anni miilooji berde maɓɓe kalluɗi. O toontii ɓe, o wi'i: «Onon munaafitiiɓe! Ume wadi ko oon daarta jammaago am? ¹⁹ Kollee am ceede jobirteede den.»

Be gaddani mo ceede cardi goote. ²⁰ O yami ɓe, o wi'i: «Foto moy e inne moy woni do?» ²¹ Be toontii, ɓe bi'i: «Laamiido Roma nun.» Den o wi'i ɓe: «To non, kokkee laamiido Roma ko laatanii dum, kokkon Alla bo ko laatanii dum.»

²² No ɓe nani ka o toontii, haaynaare nanɗi ɓe. Den ɓe acci mo, ɓe jawti.

Pintol maayɓe

(Marku 12.18-27; Luka 20.27-40)

²³ Der nyalaane woore nen, woɓɓe yiwoy diga e waalde Sadukiiɓe. Kamɓe nun yeddata, e wi'a maayɓe fintataa. Be gari to Yeesu, ɓe yami mo, ²⁴ ɓe bi'i: «Moodibbo, Muusa wi'i: "To goddo maayii rimay ɓiɓɓe, minnyiiko naatta debbo on, gam o darina lenyol mawniiko maayudo." ²⁵ Dum wadiino caka amen dow woɓɓe rindaabe jeedido. Arano ɓanɗi debbo, maayi, rinday e makko. Minnyiiko naatti debbo on. ²⁶ Kanko bo o maayi, o rinday mo biddo. Tataɓo bo non non, faa ɓe fu jeedido ɓen. ²⁷ Baawo maɓɓe ɓe fu, debbo on bo maayi. ²⁸ Den, nyalaane darɗal, to maayɓe fintoy, moy nun e maɓɓe, o laatoytoo debbo mum, dow kamɓe jeedido ɓen? Gam ɓe fu ɓe koowiino mo.»

²⁹ Yeesu toontii ɓe, wi'i: «On majjii, gam on paamay Dewte, on annaa baawde Alla bo. ³⁰ To maayɓe fintii, worɓe ɓanɗataa, rewɓe bo ɓanɗataake,

6e laatoto nun hande malaykaa6e tawaa6e dow kammu. ³¹ Dow haala pintol maay6e, on janɗay ko Alla wi'i on na? O wi'i: ³² “Min woni Alla Ibrahiima, Alla Isiyaaku, e Alla Yaakuubu.” Alla laataaki Alla maayu6e, amma Alla wuuru6e.»

³³ Jama'aare hettinaniine mo, haaynaare nanɗi ɗum e ekkitinol makko.

Sariya buruka mawnugo

(Marku 12.28-34; Luka 10.25-28)

³⁴ No Farisaabe nani Yeesu mu66ii kunnude Sadukiibe e haala, 6e gadi hawriine. ³⁵ Gooto ma66e, laatiido janɗinoowo Sariya, yidi jarbaago Yeesu, yami mo, wi'i: ³⁶ «Moodibbo, sariya kaye ɓuri mawnugo der dewtere tawreeta?» ³⁷ Yeesu toontii mo, wi'i: «“Yidu Alla Joomiraawo maa e 6erne maa fu, e yonki maa fu, e hakkillo maa fu.” ³⁸ Kanka woni sariya arana, ɓuruka manɗu. ³⁹ Sariya didaba nanduka e makka nani: “Yidu banniraawo maa, hande no jidirdaa hoore maa.” ⁴⁰ Ko tawreeta Muusa e dewte annabiibe bati fu, e darii dow sariyaaji didi dii.»

Almasiihu e Dawda

(Marku 12.35-37; Luka 20.41-44)

⁴¹ No Farisaabe hawritii, Yeesu yami 6e, wi'i: ⁴² «Ume miiloton dow Almasiihu? Bii moy nun?» Be toontii mo, 6e bi'i: «Bii Dawda nun.» ⁴³ Den Yeesu wi'i 6e: «Noy Dawda noddiri mo “Joomiraawo?” Ruuhu Alla holli mo ɗum, gam majjum o wi'i: ⁴⁴ “Joomiraawo wi'i Joomam: Jooda nyaamo am, faa mi wada jaa6aa way6e maa.”

⁴⁵ To Dawda noddii mo “Joomiraawo”, den, noy o laartortoo biyiiko?»

⁴⁶ Be fu 6e baaway ko toontii mo gokka. Diga nyaanne mum, goddo suusay ko yami mo yande godde.

23

Yeesu felii moodibbe tawreeta e Farisaabe (Marku 12.38-40; Luka 11.37-54; 20.45-47)

¹ Den, Yeesu baddi jama'aare e aahiibe mum, wi'i: ² «Moodibbe tawreeta e Farisaabe, yowanaama janningo tawreeta Muusa. ³ Gam majjum, nananee 6e, gadee huune fu ko 6e bi'i on. Amma to on gadee ko 6e gadata, gam 6ee bata, amma 6e gadataa ko 6e bati. ⁴ Bee ka66a doolle teddude, 6ee doonina himbe dow balbe mum. Amma kambe, 6e jidaa meemugo de baa e kollole. ⁵ Ko 6e gadata fu, 6ee gada dum gam himbe yi'ana 6e. Kanjum acci 6ee binna aayaaje dow laayaaji, 6e ka66a e tiide, e dow came ma66e. Bee juutina sariiji toggooje ma66e. ⁶ Bee jidi joonde arandeeje to 6e noddinaama nyaamde. Bee jidi joonde burde teddugo, der cuudi baajordi. ⁷ Bee jidi sanneego caka jaayri to jama'aare hawritii, e noddeego “Moodibbo”. ⁸ Amma onon, to on nootee noddedon “Moodibbo”, gam moodibbo gooto tan goodudon, onon kan, on fu oon banniraabe. ⁹ To on noddee goddo “Baaba” e duuniyaaru do, gam Baaba gooto tan goodudon, kanko woni gonudo dow kammu. ¹⁰ To on jabee noddeego “Hooreejo”, gam hooreejo gooto tan goodudon, kanko woni Almasiihu. ¹¹ Burudo mawnugo caka moodon laato gollantodo horiibe. ¹² Mawnindo

hoore mum fu, leesinte. Leesindo hoore mum bo, mawninte.»

Yeesu e gacco munaafitaare

(Marku 12.40; Luka 11.39-52; 20.45-47)

¹³ «Bone laatanto on, onon moodiɓɓe tawreeta e Farisaabe, munaafitiibe! gam oon maɓɓana himbe dammugal Laamaare Alla. Onon e ko'e mon on naatataa, on accay yidube naatugo bo, naata. [¹⁴ Bone laatanto on onon moodiɓɓe e Farisaabe munaafitiibe! Oon teeta cuudi gawniibe, oon juutina du'aaje gam himbe mana on. Gam majjum, on kiitete kiita buruka naawugo.]

¹⁵ Bone laatanto on, onon moodiɓɓe tawreeta e Farisaabe, munaafitiibe! Gam oon boositoo leyde, e maayo fu, gam keɓon baa gooto tokka on. To on kebii mo, laatinon mo bii yiiteejo, de didi, bura no moodon.

¹⁶ Bone laatanto on, onon wumuɓe ardiibe! Oon bi'a: "To neddo hunorake suudu Alla, dum laataaki goddum. Amma to o hunorake kanjeeri suudu Alla, doole o hebbina hunayeere makko."

¹⁷ Onon majjuɓe, e wumuɓe! Ume buri mawnugo, kanjeeri na, naa suudu Alla laabinooɗol kanjeeri?

¹⁸ Oon bi'a kade: "To neddo hunorake hiisirde dum laataaki goddum. Amma to o hunorake sadaka cakkaaka dow hiisirde, doole o hebbina hunayeere makko."

¹⁹ Onon wumuɓe! Ume nun buri mawnugo: sadaka kiisaaka na, naa hiisirde laabinoore sadaka kan? ²⁰ To non kunoriido hiisirde, hunorake hiisirde e ko woni dow maggol fu. ²¹ Kunoriido suudu Alla, hunorake ɗol e Alla tawaado der mayru. ²² Kunoriido kammu bo,

honorake gurol Laamaare Alla, e Alla joodiido dow maggol.

²³ Bone laatanto on, onon moodiḅḅe tawreeta e Farisaaḅe, munaafitiiḅe! Gam oon cutta jakka haakooji bi'eteedi maantu, e anisa, e kume, amma oon jeeboo ko ḅuri teddugo der tawreeta, kan woni foonnitaare, e endam, e goondinki. Amma to on jeebee ko horii. ²⁴ Onon wumuḅe ardiiḅe! To buubol yanii der jaram moodon, oon cekoo, ikkinon ḅol, amma oon moda jeelooba!

²⁵ Bone laatanto on, onon moodiḅḅe tawreeta e Farisaaḅe, munaafitiiḅe! Gam oon layḅa ḅaawo jarirkon, e ḅaawo keede. Amma der majje e heewi huune ko wujjaa, e ko teetaa. ²⁶ An Farisajo bumdo! Layḅu taw der jarirkon e der keede, den ḅaawo majje bo laaḅan.

²⁷ Bone laatanto on, onon moodiḅḅe tawreeta e Farisaaḅe, munaafitiiḅe! Gam oon nandi hande caabeeje dawninaade. Yaasi majje e woodi, amma der e hebbi yiye maayuḅe, e huune ko sobi fu. ²⁸ Onon bo, hande non laatidon. Dow gite himḅe, oon nandi hande foonnitiiḅe, amma der moodon e hebbi munaafitaare, e luudaare.

²⁹ Bone laatanto on, onon moodiḅḅe tawreeta e Farisaaḅe, munaafitiiḅe! Gam oon maha jenaale annabiiḅe, oon boodina caabeeje foonnitiiḅe. ³⁰ Den oon bi'a: "To men na'onno wakkati kaakiraabe amen, men kawtataano e maḅḅe dow barki annabiiḅe ḅen." ³¹ Hande non, nootoridon onon nun laatii ḅiḅḅe warunoobe annabiiḅe. ³² To non, kebbinee golle de kaakiraabe moodon fudduno! ³³ Onon ḅiḅḅe bolle pure! Noy baawirton ko dadi yiite jahannama? ³⁴ Gam

majjum, mii lildana on annabiiḅe, e hakkilḅe, e moodiḅḅe tawreeta. On baran woḅḅe, tiggon woḅḅe, woḅḅe, piyon ḅum looci, der cuudi moodon baajordi, tooron ḅe, der ci'e e ci'e. ³⁵ Alla hiitoto on sabbu yiyam himḅe foonnitiḅe, baraaḅe. Dum fuddan diga yiyam Habiila, poonnitiido, faa yiyam Jekariya, ḅii Barakiya, mo barudon hakkune suudu Alla e hiisirde. ³⁶ E gooḅa batanmi on: Huune ḅum fu, tawan himḅe jaamanuuru nuu do!

*Yeesu yurmike himḅe Urusaliima
(Luka 13.34-35)*

³⁷ «Urusaliima, Urusaliima! an baroowo annabiiḅe, e paddoowo ḅe Alla lildanoy maa kaaye! De ḅuuddum jidumi hawritingo ḅiḅḅe maada hande no gertogal hawritirta coppo mum ley biyeede mum. Amma on jabay. ³⁸ Gam majjum, on accante genni moodon laatoo bille. ³⁹ E gooḅa batanmi on, on ji'ataa am kade faa nyalaane bi'oyton: "Barke woodani garoowo e inne Joomiraawo!"»

24

*Pusol suudu Alla e keennyol duuniyaaru
(Marku 13.1-37; Luka 21.5-24; 17.22-37)*

¹ Yeesu wurtii suudu Alla, e yawta, ko aahiiḅe makko ḅattii, e holla mo no suudu Alla ḅol mahi-
raa. ² Den, o wi'i ḅe: «On ji'i huune ḅum fu na?»
E gooḅa batanmi on: «Baa hayre yowataako dow
wonne, ḅum fu, ḅum pusete.»

³ Yeesu yahi joodoy dow waanne wi'eteene
waanne Jaytuuḅe, den aahiiḅe makko wari kamḅe
tan, yami mo, wi'i: «Batu men dey nun ḅum wadata.

Maane ney nun hollitinta garki maa e keennyol duuniyaaru?» ⁴ Yeesu toontii 6e, wi'i: «Kakkilee, to on accee goddo majjina on. ⁵ Gam duubbe waran e inne am, 6e bi'a, kambe nun woni Almasiihu. Be majjinan himbe duubbe. ⁶ On nanan habaru-uji konuuji e rimmo konuuji e batanee, amma to on kulee! Doole nun dum wada, amma timmoode bane don taw. ⁷ Lenyol ummanto lenyol hawre. Laamaare ummanto laamaare bannun hawre. Rafo e dimmaade leydi wadan der nokku-uje godde. ⁸ Dum don fu laati nun hande fuddoode natakawre.

⁹ Den himbe wattan on e juude wobbe gam tooredon, baredon. Lenyi fu wanyan on gam inne am. ¹⁰ Wakkati mum, himbe duubbe accan goondinki, 6e jammontiran, 6e banyontira hakkune ma6be. ¹¹ Annabiibe fewoobe duubbe waran, 6e majjinan himbe duubbe. ¹² Hallande yahan e duuda faa yidde himbe duubbe feewta. ¹³ Amma munyudo faa timmoode, hisan. ¹⁴ Linjiila dow Laamaare Alla waajete der duuniyaaru fu, gam dum laatanoo lenyi fu seedaaku. Den, timmoode duuniyaaru waran.»

Tooraaji mawdi e wara

(Marku 13.14-23; Luka 21.20-24)

¹⁵ «Gam majjum, to on ji'ii "karmudum, nyiddudum", dum annabi Daniyel batannoo e darii dow nokkuure ceniine, den sey jannoobe ka wada hakkillo. ¹⁶ Den, tawaabe Yahudiya fu dogga eenca baalle. ¹⁷ Tawaado dow suudu bo, to wi'a jippoto etta ko woni der suudu. ¹⁸ Tawaado gese bo, to wittu wuro ettoygo toggoore mum. ¹⁹ Bone laatanto rewbe gaambe, e musinteebe der

nyalaade den! ²⁰ Du'ee, gam to doggudu moodon laatoo wakkati dabbune, dum bo nyalaane siwteteene. ²¹ Gam, toora mawka laatoto, hande makka meeday ko wadii diga duuniyaaru fuddi faa jooni, hande makka bo wadataa kade faa abada. ²² To nyalaade den buytaakano juutugo, goddo hisataano. Amma Alla buytii de sabbu subaaɓe mum.

²³ Wakkati mum, to goddo wi'ii on: "Almasiihu nani do,» naa bo "o nani to," to on goondinee. ²⁴ Gam almasiihuuɓe e annabiibe fewrekuuɓe waraan. Be gadan kaayeeffiji mawdi, e haaynaareeji duuddi, gam ɓe majjina baa e subaaɓe, to wadoto. ²⁵ Paamee wooda, mi seedinii on dum diga dum waray.

²⁶ To goddo wi'ii on: "O na'on der haro," to on jahee ton. Naa bo to ɓe bi'ii on: "O na'on der cuudi," to on goondinee. ²⁷ Hande no maayyere maayyirta dow kammu diga lettugal faa gorgal, hande non Bii neddo bo warirta. ²⁸ To baatudum woni fu, ton nun digaareeje hawritintoo.»

Wittoyo Almasiihu
(*Marku 13.24-31; Luka 21.25-33*)

²⁹ «Don maa don, ɓaawo nyalaade billaaje den, naane nibban, lewru accan yaynugo, koode yanan diga dow kammu, baawde gonude dow kammu fu dimmoto. ³⁰ Den, maane Bii neddo hollitinto dow kammu. Lenyi himbe duuniyaaru fu simoto. Be ji'an Bii neddo e wara diga kammu, der duule, e baawde mawde, e tedduɗal. ³¹ Walaldu mawnu fuurete. O lilan malaykaaɓe makko der gooraaje leydi naay, lettugal e gorgal, soɓbiire e hoore fudo,

gam hawritingo suḅaaḅe makko wonuḅe der duuniyaaru fu.

Ballool ibbi

(Marku 13.28-31; Luka 21.29-33)

³² Paamee ko ibbi ekkitinta. To licce makki e wilita, e wada haako, oon anni dunḅu faanike. ³³ Hande non, onon bo, to on ji'ii huune ko batanmi ḁo fuddi wadugo, annitee wakkati Bii nedḁo faanike, oo darii dammugal wuro. ³⁴ E gooḅa batanmi on: Himḅe jaamanuuru nu ḁo maayidintaa go huune ḁum fu laatoo. ³⁵ Kammu e leydi heennyan, amma haala am heennyataa faa abada.»

Alla tan anni nyalaane darḅal

(Marku 13.32-37; Luka 17.26-30, 34-36)

³⁶ «Amma nyalaane e wakkati majjum, walaa annuḁo ḁum. Baa malaykaaḅe wonuḅe dow kammu annaa, baa Bidḁo bo. Walaa annuḁo ḁum sey Baaba tan. ³⁷ Hande no ḁum latino der jaamanu Nuuhu, hande non garki Bii nedḁo bo laatoto. ³⁸ Go ilam tufaana wara, himḅe e nyaa-manno, e yaranno, e baḅanno, e baḅana biḅḅe mum, faa nyalaane Nuuhu naati laana diyam. ³⁹ Be mii-janaaki ḁum, faa ilam tufaana wari halki 6e 6e fu. Hande non garki Bii nedḁo bo laatorto. ⁴⁰ Wakkati mum, worḅe ḁiḁo wonoto der gesa, gooto ettee, gooto accee. ⁴¹ Rewḅe ḁiḁo namidan dow namarde woore, gooto ettee, gooto accee. ⁴² To non, deenee, gam on annaa wakkati de Joomiraawo moodon warata. ⁴³ Paamee kaa ḁo: To jom wuro e anni wakkatiire ne gujjo warata jemma, o ḁaanataako.

O accataa gujjo yula suudu makko. ⁴⁴ Gam mājum, kakkilee onon bo, gam Bii neddo waran der wakkatiire ne on miilay.»

Gollotoodo geeto e gollotoodo kalludo
(Luka 12.41-48)

⁴⁵ «Moy woni gollotoodo kooliniido, kakkildo? Kanko woni mo joomiraawo mum yowani dum himbe wuro mum gam o hokka be nyaamdu der wakkati kaanuki. ⁴⁶ Barke laatanto gollotoodo mo joomiraawo mum warti tawi e hiinnii golle mum. ⁴⁷ E goonja batanmi on: Joomiiko yowanan mo jawdi mum fu. ⁴⁸ Amma to gollotoodo on e laatii kalludo, o wi'an der berne makko: Joomiraawo am booyan, wartay, ⁴⁹ den o yanta oo fiya banniraaḅe makko gollotooḅe, oo nyaamida, oo yarida e yarooḅe. ⁵⁰ Kanko, joomiiko wartan nyalaane ne o miilanay, e wakkatiire ne o annaa. ⁵¹ Joomiiko hiitoto mo kiita naawuka, o heḅa riiba e munaafiitiḅe. Den o wullan, o yakkontira nyiye.»

25

Ballool dow gati sappo di annaa worḅe

¹ «Nyalaane mum, Laamaare Alla nandan e gati sappo di annaa worḅe ettudi fitillaaji mum, wurtii gam fottoygo e jommanjo gorko. ² Joyo maḅḅe e laatii ḅaabiḅe, joyo bo yoyuḅe. ³ ḅaabiḅe ben etti fitillaaji mum, amma be ettay nebbam goddam. ⁴ Yoyuḅe kan etti fitillaaji mum, hawri e paali nebbam goddam. ⁵ No jommanjo jenni waray, be fu be ḅonji, be daani.

⁶ Faa caka jemma, huubaano nanaa, wi'i: "Jommanjo gorko nani, burtee, pottee e makko!" ⁷ Den

6e fu 6e pini, 6ee moyyina fitillaaji ma66e. ⁸ Gati joy ɲaabiidi wi'i banniraa6e mum yoyube: "Kokkoree men nebbam moodon sedda, gam fitillaaji amen na'on nyifa." ⁹ Yoyube toontii 6e, wi'i: "Aawo nebbam dam men goodi heyataa en, en fu. Ja-hee to sippoo6e, coodee dam moodon!" ¹⁰ No 6e jawti soodoygo nebbam, jommanjo gorko yot-tii. Wadunoo6e siri mum naatidi e makko der wuro to ɓangal wadata, den dammugal ma66aa. ¹¹ No 6ooyi sedda, joyo horiibe wittoy, e huu6a, e wi'a: "Joomiraawo, Joomiraawo, ma66itan men!" ¹² Amma o toontii 6e, o wi'i: "E goonja batanmi on, mi annaa on."

¹³ Gam majjum Yeesu wi'i: «Deenee, gam on annaa nyalaane, dum bo wakkatiire de Bii neddo warata.»

Ballool gollotoo6e tato
(Luka 19.12-27)

¹⁴ «Dum nandan hande gorko gom ciriyiido wada jahaanjal. Den o noddi gollotoo6e makko, o yowani 6e jawdi makko. ¹⁵ O hokki arano ma66e ceede cardi keme joy, dida6o, ceede cardi keme didi, tata6o bo, ceede cardi hewre, moy fu jaka baawde mum. Den o yawti genni makko. ¹⁶ Don maa don, gollotoodo kokkaado ceede cardi keme joy, yahi tenkorii de, de diibi ceede cardi keme joy godde. ¹⁷ Kokkaado ceede cardi keme didi bo, wadi hande non, kanko bo o riibii ceede cardi keme didi godde. ¹⁸ Amma kokkaado ceede cardi hewre, yahi wasi gayka, uwi don ceede joomiraawo mum hokki dum.

¹⁹ No 6ooyi, joomiraawo ma66e warti, noddi 6e, 6e liiso, 6e kolla no moy ma66e fu wadiri golle

mum. ²⁰ Kokkaado ceede cardi keme joy wari, waddi ceede cardi keme joy godde, wi'i: "Joomiraawo, ceede cardi keme joy de kokkudaa am riibake keme joy godde." ²¹ Joomiiko wi'i mo: "Golle maa woodii sanne, an gollotoodo geeto, koolaado. No a laatike koolaado e huune ko faandi, mi hokkete ko buri dum mawnugo. War naatu ceyododaa e am!" ²² Gollotoodo kokkanoodo ceede cardi keme didi wari kanun bo, wi'i: "Joomiraawo, ceede cardi keme didi de kokkudaa am riibake ceede cardi keme didi godde." ²³ Joomiiko wi'i mo: "Golle maa woodii sanne, an gollotoodo geeto, koolaado. No a laatike koolaado e huune ko faandi, mi hokkete ko buri dum mawnugo. War naatu ceyododaa e am!" ²⁴ Kokkaado ceede cardi hewre wari kanun bo, wi'i: "Joomiraawo, mii anni a laati nun neddo cadudo: Aa rugga ko a aaway, aa botta ko a hawritay. ²⁵ Gam majjum kulumi, jahum cuudoymi ceede maa der leydi. Jaabu ceede maa!" ²⁶ Joomiiko toontii mo, wi'i: "An gollotoodo kalludo, ciiwaakuujo! Aa annunoo mii rugga ko mi aaway, mii botta ko mi hawritay, ²⁷ den, ume wadi ko a wattay ceede am der banki, to mi wartino mi jabanno de e riiba majje. ²⁸ Teetee ceede makko den, kokkon goodudo ceede cardi keme joy. ²⁹ Gam goodudo nun beydantee faa duuda. Amma mo woodaa, baa sedda ko woodi teetete. ³⁰ Gollotoodo mo nafataa on, paddee mo yaasi der niwre, o wulla ton, o yakkontira nyiye."

Bii neddo hiitoto himbe nyaanne darnaal

³¹ «To Bii neddo warii e teddujal mum e malaykaabe fu, o joodoto dow kittaal laamaare makko nal teddujal. ³² Himbe lenyi duuniyaaru

fu, hawritinto yeeso makko. O seenniran himbe hande no duroowo seennirta baali e be'i. ³³ O resan baali, junno makko nyaamo, o resa be'i bo, junno makko nano. ³⁴ Den, laamiido wi'an wonube junno mum nyaamo: "Garee, onon be Baaba am barkidini, jabee donnu laamaare ne ciriyadanon diga fuddoode duuniyaaru. ³⁵ Gam rafo wadii am, on nyaannii am, mi dondaama, on jarnii am, mi latino kodo, on bernii am. ³⁶ Mi wonake funtu, on koltinii am, mi nyawii, on nyawtii am, mi maɓɓaamaa der kasu, on daaroyii am." ³⁷ Den, foonnitiibe toontoto mo, wi'a: "Joomiraawo, dey men ji'u maa aa rafi, men nyaannu maa, naa dey men ji'u maa aa dondii, ko men jarnu maa? ³⁸ Dey men ji'u maa aa laatii kodo, men beernu maa, naa dey men ji'u maa aa woni funtu go men koltin maa? ³⁹ Dey men ji'u maa aa nyawi naa bo aa maɓɓaa der kasu, men daaroy ma?" ⁴⁰ Laamiido on toontoto be, wi'a: "E goonja batanmi on: ko gadandon gooto der burudo faandugo caka sakikiraaɓe am bee, min nun gadandon dum."

⁴¹ Baawo majjum, o wi'an wonube junno makko nano: "Dillee woddi am, onon ya'aaɓe! Naatee der yiite tabitiije, desanaaje Ibiliisa e malaykaaɓe mum! ⁴² Gam rafo wadii am, on nyaannay am, donka wadii am, on jarnay am, ⁴³ mii latino kodo, on beerinay am, mi wonino funtu, on koltinay am, mi nyawii, maɓɓaami der kasu, on daaray am." ⁴⁴ Den, be toontoto mo kambe bo, be bi'a: "Joomiraawo, dey men ji'i rafo e wadee, dum bo donka e wadee, maa bo aa laatii kodo, naa bo aa woni funtu, maa bo aa nyawi, naa aa maɓɓaa

der kasu, ko men ballay maa?” ⁴⁵ O toontoto 6e o wi'a: “E goonja batanmi on: ko on gadanay gooto der buru6e faandugo, min woni on gadanay dum.” ⁴⁶ Den kam6e, 6e jahan der 6illaare tabiti-ine, amma foonnitii6e he6an yonki tabitiiki.»

26

*Maw6e Yahuduube e dawra no nannjirta Yeesu
(Marku 14.1-2; Luka 22.1-2; Yuhaana 11.45-53)*

¹ No Yeesu heennyi wadugo fillaaji ɗin fu, o wi'i aahiibe makko: ² «Oon anni balde ɗiɗi nun horii go juulde Paska wada, Bii neddo bo wattete e juude him6e, 6e tigga mo dow leggal palaanjal.»

³ Wakkati mum, hooree6e limaamiibe e dottii6e wadi hawriine der wuro hooreejo limaamiibe, bi'eteedo Kayafas. ⁴ Be nannantiri 6e nanɗa Yeesu e yoyre, 6e bara mo. ⁵ Amma 6e bi'i: «To en gadee ɗum wakkati juulde, gam to him6e ummin fitina caka jama'aare.»

*Debbo gom moomii wardi dow hoore Yeesu
(Marku 14.3-9; Yuhaana 12.1-8; Luka 7.36-50)*

⁶ Yeesu e wonuno Baytaniya der wuro Simon ceccefo. ⁷ No 6e nyaamata, ɗon debbo gom battii Yeesu, e jogii faanu gadiraanɗol hayre albaatiri kebbunɗol wardi, ɗam ceede duudde. O waanji ɗam dow hoore Yeesu. ⁸ No aahiibe makko yi'i dum, berde ma66e welay, 6e bi'i: «Gam ume wardi ɗam biisaa baanji? ⁹ ɗam waaweteno sippego ceede duudde, ɗe ceennanee talakaa6e.»

¹⁰ Yeesu faanti ko 6e batannoo, wi'i 6e: «Gam ume ko oon toora debbo on? O wadonii am golle boodde. ¹¹ Gam talakaa6e e wondi e moodon

wakkati fu. Amma min, mi wondataa e moodon wakkati fu. ¹² O moomii ɓannu am wardi, gam siryaago uwol am. ¹³ E goonja batanmi on: To linjiila waajetee e duuniyaaru do fu, ko debbo on wadi batante, siwtorte bo.»

Yahuuda jammake Yeesu
(Marku 14.10-11; Luka 22.3-6)

¹⁴ Den Yahuuda Iskariyot, gooto der aahiibe sappo e dido, yahi to hooreeɓe limaamiiɓe. ¹⁵ O wi'i ɓe: «Ume kokkoton am to mi wattanii on Yeesu der juude mon?» Be limi ceede cardi laso e sappo, ɓe kokki mo. ¹⁶ Diga wakkati majjum, oo daarta laabi no o jammortoo Yeesu.

Yeesu nyaamii hiraane Paska e aahiibe mum
(Marku 14.12-31; Luka 22.7-34; Yuhaana 13.1-38)

¹⁷ Nyalaane arandeere, der juulde peen ko yuufinaaka, aahiibe Yeesu wari, yami mo, wi'i: «Toy jidudaa men ciriyanee hiraane Paska?» ¹⁸ O toontii ɓe, o wi'i: «Jahee siire, naaton wuro waane, bi'on mo: "Moodibbo wi'i, wakkati mum faanike, der wuro maada nun o nyaamata juulde Paska e aahiibe makko.» ¹⁹ Aahiibe wadi ko Yeesu bati dum, ɓe ciryii hiraane Paska.

²⁰ No kiikiide wadi, o joododii e aahiibe makko sappo e dido, ɓee nyaama. ²¹ Wakkati ɓe nyaamata, Yeesu wi'i ɓe: «E goonja batanmi on: gooto moodon jammoto am.» ²² Berde maɓɓe biisii puy, go ɓee yama mo gooto gooto, moy fu e wi'a: «Joomiraawo, min bane hinaa?» ²³ O toontii ɓe, o wi'i: «Tummidindo junjo mum e am der heedo, joomum nun jammotoo am. ²⁴ E goonja Bii neddo dillan hande no Dewte bati dow makko. Amma bone

woodani jammiido mo! To o rimaakano, dum burananno mo woodugo.»

²⁵ Yahuuda, jammotoodo mo, yami mo, wi'i: «Moodibbo, min nun naa?» O toontii mo, o wi'i: «A batii ka.»

Kirtaari ceniini
(Marku 14.22-26; Luka 22.14-20; 1 Korintu 11.23-25)

²⁶ No 6e nyaamata, Yeesu etti peen, yetti Alla, nappiti, hokki aahiibe mum, wi'i: «Jabee, nyaamee, kanjum woni 6annu am.» ²⁷ Baawo majjum, o etti jarirgel innabojam, o yetti Alla, o hokki 6e, o wi'i: «Jaree on fu. ²⁸ Kanjam laatii yiiyam am, yiiyam alkawal, deyyitiidam gam yaafuye hakkeeki himbe duu66e. ²⁹ Mii wi'a on: Mi yarataa innabojam dam kade faa abada, sey nyalaane jaridanmi kesam e moodon, der Laamaare Baaba am.»

³⁰ Baawo 6e jimi jimol, 6e burtii, 6e jahi waanne Jaytuuje.

Yeesu wi'ii Piyer yeddan dum
(Marku 14.27-31; Luka 22.31-34; Yuhaana 13.36-38)

³¹ Den Yeesu wi'i aahiibe mum: «Jemmaare nee do, on fu, on accan am, gam e winnaa der dewtere: “Mi fiyan duroowo, den hoggo baali sankito.”»

Yeesu beydi, wi'i: ³² «Amma 6aawo to mi fintii, mi artan on Galili.» ³³ Den Piyer, wi'i mo: «Baa to 6e fu 6e accii maa, min kan mi accataa maa pay.»

³⁴ Yeesu toontii mo, wi'i: «E goonja batan maa mi: Jemmaare nee do, ko jakaraari jogga, a wi'an de tati a annaa am.» ³⁵ Piyer wi'i mo: «Baa to doole mi maayida e maa, mi wi'ataa pay mi annaa maa.» Aahiibe fu wi'i, hande non.

*Yeesu e du'oo der Gesemane
(Marku 14.32-42; Luka 22.39-46)*

³⁶ Baawo majjum, Yeesu e aahiibe mum yottii nokkuure wi'eteene Gesemane. O wi'i be: «Joodee do, faa mi wadaa du'aare.» ³⁷ O yaadi e Piyer, e biibe Jebede dido, ko berne makko fuddi biisaago, oo maata toora berne puy. ³⁸ Den o wi'i be: «Biisere berne sattanii am faa e yidi warugo am. Gonee do, deenidee e am.» ³⁹ O woddii sedda, o yani o hippii e leydi, oo du'oo, oo wi'a: «Baaba, to wadoto, woddinanam jarirgel toora kaa. Amma ko jidudaa laatoo, hinaa ko jidumi.»

⁴⁰ O wittoy, o tawi bee daani. O wi'i Piyer: «On baaway ko reenidi e am baa yanne woore na? ⁴¹ To on daane, du'ee, gam to on janee der jarbeeji. Gam berne e yidi, amma bannu tampii.»

⁴² O witti du'aago kade de didawre, o woddii sedda, o wi'i: «Baaba, to wadataako jarirgel toora nel yawta, mi yariray nel, den, accu yidde maa laatoo!»

⁴³ Yeesu wittoy kade, o tawi be bee daani, gam doynol e jogii be puy. ⁴⁴ O acci be kade, o witti du'aago de tatawre e boliide goote den. ⁴⁵ Baawo majjum, o wittoy to aahiibe makko, o wi'i be: «Faa jooni on na'on daani, oon ciwtii na? Wakkati wadii! Bii neddo wattete der juude hakkeebe. ⁴⁶ Ummee jawten! Jammotoodo am nani wara!»

Nannoore Yeesu

(Marku 14.43-50; Luka 22.47-53; Yuhaana 18.3-11)

⁴⁷ Yeesu heennyay batugo, go Yahuuda, gooto der aahiibe makko sappo e dido yottii, e himbe

ɖuuɓɓe, jogiiɓe kaafaaje, e cabbi. Hooreeɓe li-
maamiiɓe, e dottiiɓe nun liloy ɓe. ⁴⁸ Jammotoodo
mo on tintiniinoo ɓe maane, wi'i: «Neddo mo can-
numi e mammilaade fu, kanko nun don. Nanɗee
mo.» ⁴⁹ Don maa don, Yahuuda ɓattii Yeesu, wi'i
mo: «Jam kirden Moodibbo!» Den o mammilii
mo. ⁵⁰ Yeesu toontii mo, wi'i: «Igo am, waɗu ko
waddu maa.» Himɓe ɓen ɓattii, watti Yeesu junɗo,
nanɗi mo. ⁵¹ Den gooto der wondunooɓe e Yeesu
solti kaafahi mum, jabbi maccudo hooreejo li-
maamiiɓe, setti nowru, ⁵² go Yeesu wi'i mo: «Wittin
kaafahi maa der kuunɗal mum, gam kabiroowo e
kaafahi, e kaafahi nun joomum halkirta. ⁵³ Aa mi-
ili mi waawataa ko noddi Baaba am lildanaanmi
ko ɓuri malaykaaɓe konunkeeɓe ukke sappo e
ɗiɗi don maa don na? ⁵⁴ Amma to ɗum laataaki
non, noy ko winnaa der Dewtere hebbirta? Gam
dewtere wi'i, non ɗum laatotoo.»

⁵⁵ Den, Yeesu wi'i jama'aare: «Daa on garii
nanɗugo am e kaafaaje, e cabbi hande pasotoodo
ni. Der suudu Alla bane gonunoomi de weeti fu,
emi janɗina, go on nanɗay am? ⁵⁶ Amma huune
ɗum fu wadii gam ko winnaa der dewte annabiiɓe
hebba.» Den, aahiiɓe makko fu doggi, acci mo.

*Hooreeɓe diina Yahuduube hiitake Yeesu
(Marku 14.53-65; Luka 22.54, 63-65; Yuhaana
18.12-13, 19-24)*

⁵⁷ Nanɗube Yeesu ɓen yaari mo to Kayafas
hooreejo limaamiiɓe, go moodiɓɓe tawreeta, e
dottiiɓe genni, hawritii. ⁵⁸ Piyer e tokki mo
ɓawɓawre, diga woddi, faa der fageere wuro
hooreejo limaamiiɓe. O naati, o joododii e reenuɓe
gam o yi'a no ɗum heennyitirta.

⁵⁹ Hooreeɓe limaamiiɓe, e dawrooɓe fu, e daarta fewre ne ɓe gaccorto Yeesu gam o waree. ⁶⁰ Himɓe ɗuuɓɓe wari seedii fewre dow makko, amma ɓe keɓay gacce potude warugo mo. Den, worɓe ɗiɗo gom wari, seedii ⁶¹ wi'i: «Kanko nun wi'unoo pusan suudu Alla, mahitoo ɗol der balɗe tati.» ⁶² Hooreejo limaamiiɓe ummii, wi'i Yeesu: «A toontataako gokka na? A nanay ka ɓe batata dow maa na?» ⁶³ Amma Yeesu toontaaki gokka. Hooreejo limaamiiɓe on wi'i mo: «Mii eele e inne Alla yonkinteejo, batu men to an nun woni Almasiihu, Biɗɗo Alla.» ⁶⁴ Yeesu toontii mo, wi'i: «A batii ka. Ka batanmi woni: Diga jooni, on ji'an Bii neddo e joodii nyaamo Jom Baawɗe, o waran diga dow kammu.»

⁶⁵ Den, mone wadi hooreejo limaamiiɓe faa serkiti toggoore mum, wi'i: «O batii kalluka dow Alla! En kaajaaka seedeɓe gom kade! On nanii e noppi moodon kalluka ka o bati. ⁶⁶ Ume ji'udon?» Be toontii, ɓe bi'i: «Emo haani wareego.» ⁶⁷ Den, ɓe tuuti mo joode e yeeso, ɓee piya mo guyye. Woɓɓe maɓɓe e fiya mo meeye, ⁶⁸ e wi'a: «Almasiihu! Tinta, moy nun fiyu maa.»

Piyer yeddii wi'i annaa Yeesu

(Marku 14.66-72; Luka 22.55-62; Yuhaana 18.15-18, 25)

⁶⁹ Piyer e joodii yaasi fageere wuro. Horɓe tawaabe don, gooto mum, battii mo, wi'i: «An bo, aa wondunoo e Yeesu Galilinkeejo.» ⁷⁰ Amma Piyer yeddi ka yeeso himɓe fu, wi'i: «Mi faamay ko jidudaa wi'ugo.»

⁷¹ Baawo majjum, o ummii oo fonnii far dammugal wuro. Kordo goddo yi'i mo, wi'i

wonbe don: «Gorko oo do e wondunoo e Yeesu Nasaratuujo.» ⁷² Piyer yeddi kade, wi'i: «Mi hunike, mi annaa gorko on.»

⁷³ No wadi tifere, wonube don battii Piyer, wi'i mo: «Seko walaa, a laati nun gooto der aahiibe makko, gam batu maa e hollita to yiwudaa.»

⁷⁴ Den, Piyer hunii wi'i: «Alla hiitoo am to mi fewii, e goonja mi annaa gorko on!» Wakkati mum, jakaraari joggi. ⁷⁵ Den Piyer siwtorii ka Yeesu batunoo dum, wi'i: «Go jakaraari jogga, a wi'an de tati a annaa am.» O wurtii yaasi, o wulli bojji kaadufi.

27

Yeesu yaaraama to Pilaatu

(Marku 15.1; Luka 22.66-71, 23.1)

¹ Subaka kecco, hooreebe limaamiibe, e dottiiibe fu, hawritii e dawra dow no be barirta Yeesu. ² Be kabbi mo, be jaari to Pilaatu, hooreejo jeyde leydi Yahudiya.

Maayde Yahuuda Iskariyot

(Golle Lilaabe 1.18-19)

³ No Yahuuda jammiido Yeesu yi'i o hiitaama o waree, o miijitii, o wittini ceede cardi laso e sappo de o jabunoo to hooreebe limaamiibe, e dottiiibe, ⁴ o wi'i be: «Mi wadii hakke, mi jammike mo walaa gacce!» Be toontii mo, be bi'i: «Ko faalii men? Haala maa nun!» ⁵ Yahuuda woppi ceede den der suudu Alla, yahi haabbitoyii boggol, maayi. ⁶ Hooreebe limaamiibe etti ceede den, wi'i: «Sariya meeden hokkay laawol ceede hande dee do hawritee e ceede cakkanaade Alla der suudu Alla, gam ceede yiyam nun.»

⁷ Baawo dawriine maɓɓe, ɓe nannantiri, ɓe etti ceede den, ɓe coodiri gesa mahoowo payande gom, gam hobɓe e uwee ton. ⁸ Kanjum acci faa hanne, gesa ŋan e noddee «Gesa Yiiyam.» ⁹ Hande non annabaaku Yereimiya hebbiri, ŋu o waɗunoo, o wi'i: «Be ettii ceede cardi laso e sappo, kanje nun himɓe Isira'iila tawi o foti yobaneego. ¹⁰ Be coodirii de gesa mahoowo payande, hande no Joomiraawo batunoo am.»

Yeesu yeeso Pilaatu

(Marku 15.2-20; Luka 23.1-4, 13-25; Yuhaana 18.28-19.16)

¹¹ Be jaari Yeesu yeeso Pilaatu hooreejo leydi, o yami mo, o wi'i: «An woni laamiido Yahuduube na?» Yeesu toontii mo wi'i: «A batii ka.» ¹² Den hooreeɓe limaamiɓe, e dottiiɓe gaccii mo, amma o toontaaki gokka. ¹³ Ko Pilaatu wi'i mo: «A nanataa gacce de ɓe batata dow maada fu na?» ¹⁴ Amma Yeesu toontaaki gokka mum. Dum haaynii hooreejo leydi on sanne.

Yeesu hiitaama waree

(Marku 15.6-15; Luka 23.13-25; Yuhaana 18.39-19.16)

¹⁵ Der Juulde Paska fu, hooreejo leydi e woowi yoofango ɓe maɓɓaado gooto, mo himɓe yidi. ¹⁶ Wakkati mum, e woodunoo maɓɓaado annanaado, bi'eteedo Yeesu Barabbas. ¹⁷ No jama'aare hawritii, Pilaatu yami ɓe, wi'i: «Moy jidudon mi yoofana on: Yeesu Barabbas na, naa Yeesu bi'eteedo Almasiihu?» ¹⁸ Pilaatu e anni sabbu nawniraagu nun wadi ko ɓe nanŋi Yeesu ɓe gaddi to mum. ¹⁹ Wakkati Pilaatu joodii e hiitoo, deekiiko lili godɗo, wi'a mo: «Taa naannu hoore

maa der haala gorko mo walaa gacce oo, gam hanki mi toorake der koydool dow haala makko.»

²⁰ Hooree6e limaamiibe, e dottii6e yeeyi jama'aare, 6e yama Pilaatu yoofana 6e Barabbas, acca Yeesu waree. ²¹ Hooreejo leydi on yamitii 6e, wi'i: «Mi yoofanan on mabbaado gooto, moy nun der dido ben jidudon mi yoofana on?» Be toontii, 6e bi'i: «Barabbas!» ²² Pilaatu yami 6e, wi'i: «Den, noy gadanmi Yeesu bi'eteedo Almasiihu?» Be fu 6e toontii, 6e bi'i: «Tiggu mo dow leggal palaanjal!» ²³ O yami 6e, o wi'i: «Ko boni ume o wadi?» Be beydi woolo e semme, 6ee bi'a: «Tiggu mo dow leggal palaanjal!» ²⁴ Pilaatu tawi waawataa ko deyyitini 6e, woolo bo e beydoo. Den o etti diyam, o looti juude makko yeeso jama'aare, o wi'i 6e: «Mi walaa gacce dow reyyitingo yiyam gorko oo. Haala moodon nun.» ²⁵ Be fu 6e toontii, 6e bi'i: «Men jabii gacce yiyam makko yowoo dow ko'e amen, e dow 6i66e amen!» ²⁶ Den, Pilaatu yoofitani 6e Barabbas, o hokki laawol Yeesu fiyee looci, 6aawo mum, o tiggee dow leggal palaanjal.

*Soogeeji jaancii Yeesu
(Marku 15.16-20; Yuhaana 19.2-3)*

²⁷ Soogeeji hooreejo leydi yaari Yeesu der fageere laamorde mum, ukkere soogeeji din fu hawritii e tummi mo. ²⁸ Be borti gineeji makko, 6e 6orni mo gulunfaare wodeere. ²⁹ Baawo majjum, 6e canyi huuneere gi'e, 6e kuunini mo. Be kokki mo helliiru e junno makko nyaamo, 6ee jiccoo yeeso makko, 6ee jaanca mo, 6ee bi'a: «Foo foo maa, laamiido Yahuduu6e!»

³⁰ Be tuuti mo jooɗe, ɓe teeti helliiru ŋol, ɓee piya mo dow hoore. ³¹ No ɓe keennyi jaancugo mo, ɓe ɓorti gulunfaare, ɓe ɓorni mo gineeji makko. Den, ɓe jaari mo ɓe tiggaa dow leggal palaanjal.

Yeesu tiggaama dow leggal palaanjal
(*Marku 15.21-41; Luka 23.26-49; Yuhaana 19.16-30*)

³² No ɓe burtoto siire, ɓe potti e gorko bi'eteedo Simon mo Sirene. Soogeeji dooli mo o roono leggal Yeesu palaanjal. ³³ Be jottii nokkuure wi'eteene Golgota. Maana Golgota woni (nokkuure le'al hoore). ³⁴ Be kokki Yeesu innabojam jillonti-raadam e kaadudum, o yara. No o metti dam, o salii yarugo.

³⁵ No ɓe keennyi tiggugo mo, ɓe pidani gineeji makko tete, ɓe ceenniri. ³⁶ Baawo majjum, ɓe joodii don, ɓee deeni mo. ³⁷ Be binni dow alluwal daliila ko acci o tiggaa, ɓe takki dow hoore makko. Ko ɓe binni woni: «Oo do woni Yeesu, laamiido Yahuduuɓe.» ³⁸ Fasotooɓe dido gom bo e tiggaa takkol makko, gooto nyaamo makko, gooto bo nano makko.

³⁹ Himɓe falotooɓe don e yenna mo, e dimma ko'e mum, ⁴⁰ e wi'a: «An pusoowo suudu Alla, mahitoo ŋol der balde tati, faaba hoore maa. To a laati nun Biɗɗo Alla, jippa diga e leggal palaanjal ŋal!»

⁴¹ Hande non, hooreeɓe limaamiiɓe, e moodiɓɓe tawreeta, e dottiiɓe fu jaanciri mo, e wi'a: ⁴² «O faabike woɓɓe, amma o waaway ko faabii hoore makko, kanko laamiido Isira'iila. Jooni, o jippoo diga leggal palaanjal ŋal, gam goondinen mo. ⁴³ O yowii hoolaare makko fu dow Alla. To non Alla

faaboo mo jooni, to e yidi mo. Gam o wi'i, o laati nun Biddo Alla.»

⁴⁴ Fasotooɓe, tiggaabe takkol makko bo e yenna mo hande non.

Yeesu maayii

(Marku 15.33-41; Luka 23.44-49; Yuhaana 19.28-30)

⁴⁵ Diga caka nyalooma, niwre wadi e leydi nin fu, faa yottii yanne tati kiikiide. ⁴⁶ Jaka yanne tati kiikiide, Yeesu halbi e semme, wi'i: «Eloyi, Eloyi, lama sabaktani?» Kan woni «Alla am, Alla am! Gam ume accudaa am?» ⁴⁷ Woɓɓe der darinoobe don no nani dum, wi'i: «Emo nodda Eliya!» ⁴⁸ Don maa don, gooto maɓɓe doggi waddoy soosuji, suwi di der jaran lammudam, haɓɓi e sawru, battini to hunnuko Yeesu gam o biccinoo. ⁴⁹ Den horiibe wi'i: «Munyen, daaren naa Eliya waran faaboo mo.» ⁵⁰ Baawo majjum, Yeesu halbi e semme, o maayi.

⁵¹ Wakkati mum, wudere wirniraane der suudu Alla serkitii caka caka, diga dow faa ley. Leydi dimmii, tepaaje feccii, ⁵² jenaale maɓɓitii, seniibe duuɓɓe maayunooɓe finti. ⁵³ Be burtii e jenaale. Baawo mum, Yeesu finti, ɓe naatidi e genni seniini, himɓe duuɓɓe yi'i ɓe.

⁵⁴ Hooreejo soogeeji deenudo Yeesu, e soogeeji mum, yi'i dimmaade leydi e ko wadi fu. Be kuli puy, ɓe bi'i: «E gooɗa, o laati nun Biddo Alla!» ⁵⁵ Rewɓe duuɓɓe e tawaa don e daara diga woddi, kamɓe nun tokkoynoo mo diga Galili, ɓee jagganoo mo. ⁵⁶ Der maɓɓe: E woodi Mariyama mo Magadala, e Mariyama inna Yaakuuba e Yusufu, e inna ɓiɓɓe Jebede.

Yeesu uwaama
(Marku 15.42-47; Luka 23.50-56; Yuhaana 19.38-42)

⁵⁷ No kiikiide wadi, gorko jom jawdiijo gom, mo siire Arimatiya, wari. Emo wi'ee Yusufu, kanko bo o laati nun aahiijo Yeesu. ⁵⁸ O yahi to Pilaatu, o eeli dum bannu Yeesu. Den, Pilaatu wi'i o hokkee nol. ⁵⁹ Yusufu etti bannu nol, suddi nol wudere heyre, ⁶⁰ o watti bannu nol der saabeere heyre ne o wasani hoore makko der hayre. Baawo mum, o talli hayre teddune, o maɓɓiri dammugal saabeere nen, o yawti. ⁶¹ Mariyama Magadalaajo, e Mariyama oo to, e tawaa don, e joodi e daari far to saabeere nen.

Soogeeji e reeni saabeere

⁶² Fini mum laatii nyalaane ardiine nyalaane siwteteene. Den hooreeɓe Limaamiibe e Farisaaɓe hawritii yahi to Pilaatu. ⁶³ Be bi'i mo: «Joomiraawo, men ciwtorii pewoowo on batiino diga e wuuri, wi'i, fintan nyalaane tatawre. ⁶⁴ Gam majjum, batu soogeeji reena saabeere nen faa balde tati den yawta. Gam to aahiibe makko wujju bannu makko, wi'a, o fintii diga maayɓe. Den fewre saki-tiineere nen buran arandeere hallugo.» ⁶⁵ Pilaatu wi'i ɓe: «Soogeeji nani, jahee, deenee saabeere nen no baawirdon!»

⁶⁶ Be jahi, ɓe deenoy saabeere nen. Be talli hayre, ɓe maɓɓi faa woodi, ɓe darini soogeeji gam reena ne.

28

Yeesu fintii
(Marku 16.1-10; Luka 24.1-12; Yuhaana 20.1-10)

¹ No nyalaane siwteteene yawti, alal subaka, Mariyama Magadalaajo e Mariyama oo to dawii, yahi daaroygo saabeere nen. ² Don de woore, leydi dimmii e semme. Malaykaajo Joomiraawo jippii diga dow kammu, talli hayre nen, joodii dow mayre. ³ Oo jalbitoo hande maayyere, gineeji makko e rawni hande malamalluuje. ⁴ Reenube ben huli faa e diwna, be laatii hande maaybe. ⁵ Malaykaajo wi'i rewbe ben: «To on kulee onon! Mii anni Yeesu tigganoodo nun daartoton. ⁶ O walaa do, o fintii hande no o wi'unoo on. Garee, daaree to o fukkinoo. ⁷ Tinnee, batee aahiibe makko o fintii diga e maayde. O na'on hedii on far Galili, on ji'an mo ton. Ka goodumi mi bata on nun don.»

⁸ Rewbe ben yawti law diga to saabeere nen, go kulul e seyo wadi be puy. Be doggi be batoy aahiibe makko habaru on. ⁹ Don maa don, Yeesu fotti e mabbe, wi'i be: «Mii sanna on!» Be battii mo, be nanji koyde makko, be kujidani mo. ¹⁰ Den Yeesu wi'i be: «To on kulee! Jahee, batee banniraa be am, be jaha Galili. Ton nun be ji'atammi.»

Ka reenube saabeere seedii

¹¹ Wakkati rewbe ben yanti laawol, den wobbe der soogeeji deenudi saabeere nen naati e genni, e bata hooreebe limaamii be ko wadi fu. ¹² Hooreebe limaamii be, e dottii be wadi hawriine, be baddi, be kokki soogeeji din ceede duudde, ¹³ be bi'i be: «Bi'ee aahiibe makko nun wari jemma, tawi oon daani, wujji bannu makko. ¹⁴ To hooreejo leydi nanii ka, minon nun anni ka batata mo, men burtina on e toora fu.»

¹⁵ Soogeeji jaɓi ceede mum, wadi no wi'aa. Hande non haala kan sankitorii caka Yahuduube faa warugo hanne.

Yeesu hollitanake aahiibe mum
(*Marku 16.14-18; Luka 24.36-49; Yuhaana 20.19-23*)

¹⁶ Aahiibe sappo e go'o yahi Galili, dow waanne ne Yeesu tintinnoo ɓe ɓe jaha. ¹⁷ No ɓe ji'i mo, ɓe cujidani mo, amma wobbe maɓɓe wadii seko. ¹⁸ O ɓattii, o wi'i ɓe: «Mi hokkaama baawde dow kammu e leydi fu. ¹⁹ Gam majjum jahee, gadee himɓe lenyi fu aahiibe am, gadee ɓe batisi e inne Baaba e Biɗɗo e Ruuhu Ceniido. ²⁰ Janjinee ɓe ɓe tokkoo ko batumi on fu. Annee, mii wondi e moodon nyalaane fu, faa timmoode duuniyaaru.»

Alkawal Kesal
Portions of the New Testament in the Fulfulde Borgu
language of Benin

copyright © 2011 SIM International

Language: Fulfulde Borgu (Fulfulde, Borgu)

Translation by: SIM

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-10-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 25 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

7104dd08-43ed-5b6c-bcfb-9f0e6052d5f3